

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

32. КР. 263-С 2020.10. 26. 03. ПЗ

НИКОЛИН ЛЕСІ АНДРІЇВНИ

2021

**НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
«БЕРЕЖАНСЬКИЙ АГРОТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»**

Факультет «Економіки і природокористування»

ПОГОДЖЕНО
Декан факультету
економіки і природокористування

_____ Ярема Л.В. _____
(підпис) (ПІБ)
« ____ » _____ 20 ____ р.

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ
Завідувачка кафедри
обліку і аудиту

_____ Герчанівська С.В. _____
(підпис) (ПІБ)
« ____ » _____ 20 ____ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

на тему: «Облік, аналіз і аудит основних засобів»

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Керівник кваліфікаційної роботи бакалавра

_____ к.е.н., доцент _____ Герчанівська С.В. _____
(науковий ступінь та вчене звання) (підпис) (ПІБ)

Виконала

_____ (підпис) _____ Николин Л.А. _____
(ПІБ студента)

Бережани – 2021

ВІДОКРЕМЛЕНИЙ ПІДРОЗДІЛ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
«БЕРЕЖАНСЬКИЙ АГРОТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»
Факультет «Економіки і природокористування»
Кафедра обліку і аудиту
Ступінь вищої освіти «Бакалавр»
Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітня програма «Облік і аудит»

«Затверджую»

Завідувачка кафедри обліку і аудиту

_____ к.е.н., доцент Герчанівська С.В.

«__» _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ
ДО ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА
СТУДЕНТУ

Николин Лесі Андріївни

Тема роботи: Облік, аналіз і аудит основних засобів

Керівник роботи Герчанівська Світлана Валеріївна

Затверджена наказом директора ВП НУБіП України «БАТІ» від 26.10.2020 р.
№ 263-С

Строк подання студентом роботи _____

Вихідні дані до роботи

1. Законодавчі та нормативні акти України.
2. Статистичний щорічник області за останні три роки.
3. Наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених.
4. Річні звіти об'єкта дослідження (підприємства) за останні три роки.

Зміст пояснювальної записки

Вступ

Розділ 1 Теоретичні основи обліку основних засобів

1.1. Економічна суть основних засобів та завдання їх обліку

1.2. Класифікація та оцінка основних засобів

Розділ 2 Організація і методика обліку основних засобів

2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства

2.2. Документальне оформлення обліку основних засобів

2.3. Синтетичний та аналітичний облік основних засобів

2.4. Порядок нарахування амортизації основних засобів та особливості відображення її в обліку

2.5. Облік витрат на ремонт та поліпшення основних засобів

2.6. Шляхи удосконалення обліку основних засобів

Розділ 3 Аналіз і аудит основних засобів

3.1. Завдання та джерела інформації для проведення аналізу і аудиту основних засобів

3.2. Аналіз стану, структури та ефективності використання основних засобів

3.3. Організація і методичні аспекти аудиту основних засобів

Висновки

Список використаних джерел

Додатки

Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Герчанівська С.В., доцент кафедри		
2	Герчанівська С.В., доцент кафедри		
3	Герчанівська С.В., доцент кафедри		

Дата

видачі

завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів бакалаврської роботи	Строк виконання етапів роботи
1	Підготовка вступу	листопад
2	Написання першого розділу	грудень-січень
3	Написання другого розділу	лютий-березень
4	Написання третього розділу	квітень
5	Підготовка висновків	травень
6	Відгук керівника	червень
7	Отримання рецензії та попередній захист	червень
8	Захист перед ЕК	червень

Керівник кваліфікаційної роботи бакалавра _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Завдання прийняв до виконання _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Реферат
на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр» за темою
«Облік, аналіз і аудит основних засобів»

У кваліфікаційній роботі бакалавра розкриваються теоретичні основи обліку, аналізу і аудиту основних засобів на практичних матеріалах ТОВ «Жива земля Потутори» Бережанського району, Тернопільської області.

Мета кваліфікаційної роботи бакалавра полягає в теоретичному обґрунтуванні та розробці практичних рекомендацій з обліку основних засобів, аналізу й аудиту їх використання у сільськогосподарських підприємствах та виявлення шляхів їх подальшого вдосконалення з метою забезпечення ефективного функціонування в сучасних умовах господарювання.

Об'єктом дослідження є процес обліку, аналізу й аудиту основних засобів у ТОВ «Жива земля Потутори» Бережанського району Тернопільської області.

Предметом дослідження є теоретичні засади, а також діюча практика обліку, аналізу й аудиту основних засобів.

У вступі обґрунтовано актуальність питання обліку, аналізу і аудиту основних засобів, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження.

У першому розділі досліджено економічну сутність основних засобів, їх класифікацію та оцінку, нормативно-правове забезпечення їх обліку і аудиту.

У другому розділі розглянуто організаційно-економічну характеристику ТОВ «Жива земля Потутори», документальне оформлення обліку основних засобів, синтетичний та аналітичний облік основних засобів, порядок нарахування амортизації основних засобів та відображення її в обліку, облік витрат на ремонт та поліпшення основних засобів, а також подано пропозиції щодо удосконалення обліку основних засобів.

У третьому розділі вагоме значення відводиться аналізу основних засобів, їх аудиту.

У висновках узагальнено отримані результати дослідження та пропозиції щодо вдосконалення обліку основних засобів.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Повний обсяг роботи становить 60 сторінок комп'ютерного тексту. Кваліфікаційна робота бакалавра містить: 18 таблиць, 4 рисунки, список використаних джерел, що включає 50 найменування на 6 сторінках, 4 додатки.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: основні засоби; класифікація; оцінка; амортизація; знос, ремонт, поліпшення, капіталовіддача, капіталомісткість, капіталоозброєність, капіталозабезпеченість, аудит.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	
1.1. Економічна суть основних засобів та завдання їх обліку.....	5
1.2. Класифікація та оцінка основних засобів.....	11
РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	
2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства.....	17
2.2. Документальне оформлення обліку основних засобів	21
2.3. Синтетичний та аналітичний облік основних засобів.....	27
2.4. Порядок нарахування амортизації основних засобів та особливості відображення її в обліку.....	30
2.5. Облік витрат на ремонт та поліпшення основних засобів.....	35
2.6. Шляхи удосконалення обліку основних засобів.....	38
РОЗДІЛ 3 АНАЛІЗ І АУДИТ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	
3.1 Завдання та джерела інформації для проведення аналізу і аудиту основних засобів.....	44
3.2. Аналіз стану, структури і ефективності використання основних засобів.....	47
3.3. Організація і методичні аспекти аудиту основних засобів.....	51
ВИСНОВКИ.....	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	61
ДОДАТКИ.....	67

ВСТУП

Діяльність кожного підприємства передбачає наявність засобів виробництва і відповідних матеріальних умов, вони є одним з найважливіших елементів продуктивних сил, головним елементом матеріально-технічної бази є основні засоби. Основні засоби сільського господарства є складовою виробничого потенціалу, як галузі, так і національної економіки держави. Ефективність використання основних засобів залежить від організації своєчасного одержання надійної і повної облікової інформації. У цьому зв'язку зростає роль та значення бухгалтерського обліку як однієї з найважливіших функцій управління.

Проблема удосконалення обліку та аналізу основних засобів є однією із найбільш дискутованих у сфері управління діяльністю підприємства останніми роками та є предметом дослідження багатьох науковців та практиків. Значний внесок у розвиток теорії і методології бухгалтерського обліку, аналізу і контролю основних засобів зробили українські та зарубіжні вчені: Ф.Ф. Бутинець, Г.Г. Кірейцев, М.В. Кужельний, В.Г. Линник, В.В. Сопко, Л.К. Сук, Є.В. Калюга, І.А. Бланк, Є.В. Мних, Л.В. Нападовська, Ю.С. Цал-Цалко, та інші.

Мета і завдання дослідження. Мета кваліфікаційної роботи бакалавра полягає в теоретичному обґрунтуванні та розробці практичних рекомендацій з обліку основних засобів, аналізу й аудиту їх використання у сільськогосподарських підприємствах та виявлення шляхів їх подальшого вдосконалення.

Така цільова спрямованість зумовила постановку та розв'язання наступних завдань:

- ✓ розкрити економічну суть основних засобів, їх склад та класифікацію;
- ✓ висвітлити економічну характеристику підприємства;
- ✓ проаналізувати організацію та методика обліку основних засобів, запропонувати шляхи її вдосконалення;

- ✓ дослідити діючу методику нарахування амортизації й обліку зносу основних засобів;
- ✓ розглянути сучасний стан обліку витрат на поліпшення та ремонт основних засобів;
- ✓ розкрити завдання та джерела інформації для аналізу та контролю основних засобів;
- ✓ проаналізувати стан, структуру основних засобів, показники їх руху, забезпеченості та ефективності використання;
- ✓ розглянути організацію аудиту основних засобів.

Об'єктом дослідження є процес обліку, аналізу й аудиту основних засобів у ТОВ «Жива земля Потутори» Бережанського району Тернопільської області.

Предметом дослідження є теоретичні засади, а також діюча практика обліку, аналізу й аудиту основних засобів.

Методи дослідження. У процесі дослідження обліку основних засобів та розробці рекомендацій щодо його удосконалення використовувалися наукові методи, засновані на діалектичному методі пізнання та об'єктивних законах економіки. Методи аналізу, синтезу, індукції та дедукції застосовувалися для розкриття теоретичних аспектів обліку і аудиту основних засобів. Методи абстрагування, конкретизації та спостереження сприяли дослідженню сучасного стану обліку та документування основних засобів.

Статистичну та фактологічну інформаційну базу дослідження становлять законодавчі на нормативно-правові акти щодо обліку основних засобів, що діють в Україні, наукові праці та методичні розробки вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, фінансова й статистична звітність ТОВ «Жива земля Потутори».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

1.1. Економічна суть основних засобів та завдання їх обліку

Протягом усієї історії розвитку світової економічної думки, починаючи з XVIII ст., триває вивчення проблем руху основних засобів, їх відтворення в різноманітних умовах, обігу їх елементів. Досліджується ефективність основного капіталу для підприємства, розглядається його роль у процесі виробництва на кожному етапі розвитку суспільства, розробляються методичні підходи до вивчення цієї категорії. Проте поняття основних засобів залишається доволі дискусійним протягом розвитку економічної науки, що спостерігається і сьогодні.

У сучасній науці поняття «основні засоби» часто ототожнюють з поняттям «основні фонди». Зокрема, І.О. Бланк зазначав: «Основні фонди – сукупність матеріальних активів у формі засобів праці, які багаторазово беруть участь у процесі виробничо-комерційної діяльності і переносять на продукцію свою вартість частинами» [12, с. 156]. Однак існуюча різниця у цих двох поняттях активно дискутується в економічній науці і, на наш погляд, ці два терміни не можна ототожнювати. «Основні засоби» – це сукупність матеріальноречових цінностей, а «основні фонди» – це джерела формування «основні засоби», їх значення відображаються у різних частинах балансу: «основні засоби» – в активі, «основні фонди» – у пасиві.

Деякі науковці сучасності [3; 17] від даного терміну пропонують відмовитися у зв'язку з тим, що це є лише вартісна категорія і не має ніякого практичного значення.

Проте Цебеня Р.Л. наголошує на тому, що вирішальне значення під час трактування понять «основні фонди» та «основні засоби» має не сама назва терміну, а його економічна сутність [24]. Беручи до уваги це, доцільно зупинитися саме на понятті основних засобів.

Дослідження даного питання доцільно провести у двох напрямках: згідно з вимогами нормативно-правової бази; за науковим підходом, який розглядає основні засоби з позиції обліку, аналізу, аудиту та управління.

Основні нормативні акти, що регулюють облік основних засобів в українському законодавстві подані у табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Сутність поняття «основні засоби» згідно нормативно-правових актів

Нормативний документ	Визначення
П(С)БО 7 «Основні засоби» [34]	матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання яких більше одного року.
Податковий кодекс України [32]	матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр, що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких не перевищує 20000 гривень (до 23.05.2020 – 6000 грн) і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік.
МСБО 16 «Основні засоби» [27]	матеріальні активи, які утримуються підприємством для використання у виробництві або постачанні товарів та наданні послуг, для оренди іншим або для адміністративних цілей; будуть використовуватися, як очікується, протягом більше, ніж одного періоду.

Можливість віднесення об'єкта до складу основних засобів залежить від правильного трактування поняття «основні засоби». Виникають різні погляди на дану категорію, оскільки на законодавчому рівні не врегульовано дане питання, тому для усунення помилок під час ведення даної ділянки обліку необхідно привести у відповідність норми основних нормативних документів. На економічних теренах постійно триває дискусія стосовно

тлумачення терміну «основні засоби», оскільки воно має широку базу трактувань та визначень.

Низка вчених вважають критерій річного циклу основоположним у формуванні визначення поняття «основні засоби». Так, Ф.Ф. Бутинець стверджує, що основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання в процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально- культурних функцій, очікуваний строк експлуатації яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він перевищує один рік) [1, с. 224]. Тим не менш, важливими є інші критерії, які характеризують основні засоби, такі як матеріальність (мають матеріальну форму); призначення (утримуються з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально- культурних функцій).

Довгалюк Н.В. наводить більш розширене тлумачення цього поняття: визначення основних засобів як матеріальних активів підприємства будь-якої форми власності, що неодноразово задіюються у виробничих циклах, зберігають свою натуральну форму, переносячи свою вартість на вироблену продукцію частинами, строк використання яких перевищує один рік (або операційний цикл), призначені для експлуатації самим підприємством, для надання в оренду іншим фізичним чи юридичним особам, що в сукупності дає змогу одержувати економічну вигоду для підприємства [9, с. 20]. Але все ж таки погодитися з цим визначенням не можна, у зв'язку з тим, що основні засоби знаходяться на балансі у всіх підприємствах, навіть в тих, які не отримують економічної вигоди.

Такі автори, як Загородній А. Г., Вознюк Г. Л. [11, с. 495] пропонують визначати основні засоби як матеріальні активи, які підприємство формує з метою використання їх у процесі виробництва чи постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення

адміністративних та соціально-культурних функцій і очікуваний термін корисного застосування яких перевищує рік. Даний варіант визначення відрізняється від наведеного в П(С)БО 7 тим, що наводяться активи, котрі підприємство формує, а не тільки утримує як наведено в П(С)БО 7. У запропонованому авторами визначенні враховується не тільки можливість підприємства утримувати основні засоби, але й виготовляти їх власними силами, акумулювати для їх подальшого використання та утримування. У той же час дані автори відносять до основних засобів тільки ті активи, термін використання яких перевищує 1 рік. Це не зовсім раціонально, тому що існують підприємства, операційний цикл яких може перевищувати 1 рік. У такому випадку краще брати за мінімальний термін використання тривалість операційного циклу. Також Загороднім А. Г. [11, с. 495] було запропоновано інше визначення основних засобів: це сукупність матеріальних активів, які тривалий час у незмінній натурально-речовій формі використовуються у виробничому процесі. Дане визначення не зовсім точне, тому що тільки в загальних рисах описує сутність поняття "основні засоби".

На думку Сухарського В. С. [45, с. 655], до основних засобів (основних фондів) варто відносити засоби праці виробничого і невиробничого призначення (будівлі, споруди, машини, передавальні пристрої, інвентар і т.д.), що беруть участь у процесі виробництва впродовж багатьох циклів, зберігаючи при цьому свою натуральну форму, і поступово (у міру зношення) переносять свою вартість на вироблену продукцію. Наведене визначення є більш точним, оскільки враховує перенесення вартості основних засобів на готову продукцію, що, по суті, є амортизацією та описує майже всі особливості основних засобів. Недоліком є не визначення мінімальної вартості активу для віднесення його до основних засобів.

Разом із тим Фамінський І. П. [12] ототожнює поняття «основний капітал», «основні засоби» та «основні фонди» та визначає їх як суму капіталу, вкладеного в сукупність матеріально-речових об'єктів і цінностей, що використовуються в процесі виробництва для впливу на предмети праці

та їх перетворення в придатні до споживання продукти. Основний капітал бере участь у багатьох циклах виробництва, служить протягом довгого часу й переносить свою вартість на вартість вироблених з його допомогою товарів поступово, у міру зносу шляхом нарахування амортизації. Недоліком даного визначення є те, що не враховані ті основні засоби, котрі не беруть безпосередньо участі у виробництві (приміщення офісу).

Сердюк В. М. у своєму трактуванні визначення вказує, що підприємство саме повинно визначити вартісну межу віднесення до основних засобів. На її думку основні засоби – засоби праці, ціна яких перевищує встановлений підприємством вартісний ценз, і термін експлуатації яких перевищує один рік (чи операційний цикл, якщо він більший за рік) в первісній натуральній формі як засоби праці (машини, обладнання, прибори та інструменти) чи як матеріальні умови праці (будівлі, споруди, інвентар). Дане визначення ґрунтується на вимогах П(С)БО 7, але більш повно та детально описує суть основних засобів.

Проаналізувавши наведені визначення, варто відзначити, що основними критеріями у визначенні основних засобів є термін їх використання, вартість і сталість матеріально-речової форми, мета використання. Найбільше обраним критеріям відповідають визначення, наведені в Податковому кодексі України, Сердюком В. М. та Сухарським В. С. Узагальнюючи всі наведені визначення, можна трактувати основні засоби як сукупність матеріальних активів виробничого і невиробничого призначення, вартість яких перевищує 20000 грн, та що експлуатуються більше одного року (чи операційного циклу, якщо він більший за рік), зберігаючи при цьому свою натуральну форму, і поступово (в міру зношення) переносять свою вартість на вироблену продукцію.

Під «основними засобами» розуміють засоби праці, які мають матеріально-речову форму і використовуються для ведення діяльності підприємством. Основні засоби є одними з найважливіших об'єктів, які

використовуються всіма суб'єктами господарювання для здійснення їх діяльності.

Об'єктом обліку основних засобів у бухгалтерському обліку є закінчений пристрій з усіма приладдями до нього або окремих конструктивно відокремлений предмет, призначений для виконання певних самостійних функцій, або відокремлений комплекс конструктивно поєднаних предметів однакового чи різного призначення, які мають для обслуговування спільні пристрої, приладдя, керування та єдиний фундамент, внаслідок чого кожний із предметів може виконувати свої функції (а комплекс – певну роботу) лише у складі комплексу, а не самостійно [2, с. 156].

Якщо один об'єкт основних засобів складається з частин, що мають різні строки корисного використання (експлуатації), то кожна з цих частин може визнаватися в бухгалтерському обліку як окремих об'єкт основних засобів. Це важливо для обліку устаткування і транспортних засобів, частини (деталі) яких можуть обліковуватися окремо, а також для будівель і приміщень, що постійно перебудовуються, поліпшуються, переобладнуються.

Відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби» та Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів, виділяють наступні критерії їх визнання (рис. 1.1)

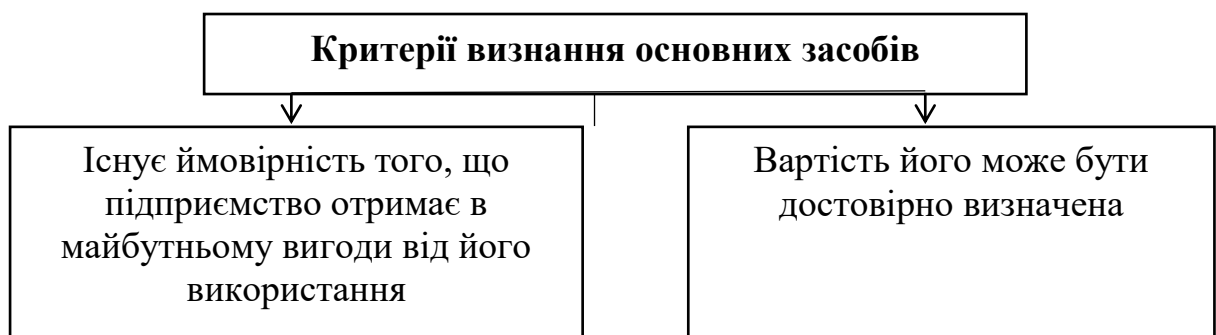

Рис. 1.1. Критерії визнання основних засобів у бухгалтерському обліку

Не можуть бути визначені активами, а звідси, і основними засобами об'єкти, не придатні до використання через фізичний і моральний знос.

Організацію обліку основних засобів спрямована на реалізацію таких завдань:

- 1) документальне оформлення прав власника на основні засоби, а також операцій з їх придбання, списання, продажу або передавання;
- 2) збереження основних засобів як стратегічної частини приватної власності та унеможливлення крадіжок, розбирання, руйнування об'єктів у процесі їх використання та експлуатації;
- 3) управління основними засобами з метою максимально ефективного їх використання у процесі фінансово-господарської діяльності підприємства; 4) виявлення економічних та юридичних наслідків господарських операцій з придбання, ре- конструкції, модернізації об'єктів або їх ліквідації.

Своєчасне і чітке виконання названих завдань та одночасне вдосконалення обліку основних засобів сприятимуть позитивному впливу системи бухгалтерського обліку і внутрішньогосподарського контролю на ефективність використання всієї сукупності засобів виробництва сільськогосподарських підприємств.

1.2. Класифікація та оцінка основних засобів

Основні засоби визначають виробничу міць підприємств, характеризують їх технічну оснащеність, безпосередньо пов'язані з продуктивністю праці, механізацією, автоматизацією виробництва, собівартістю продукції, прибутком та вищим рівнем рентабельності.

З метою ведення обліку основних засобів і складання звітності, планування їх відтворення, проведення переоцінок та інвентаризацій у практиці необхідно якимось чином згрупувати об'єкти основних засобів за окремими ознаками у однорідні групи, тобто класифікувати. Під класифікацією основних засобів слід розуміти групування їх за певними ознаками в якісно однорідні групи. Класифікація полегшує поточний облік

основних засобів, спрощує складання звітності про наявність та рух основних засобів.

В П(С)БО 7 «Основні засоби» затверджена видова їх класифікація наведена на рис 1.2.

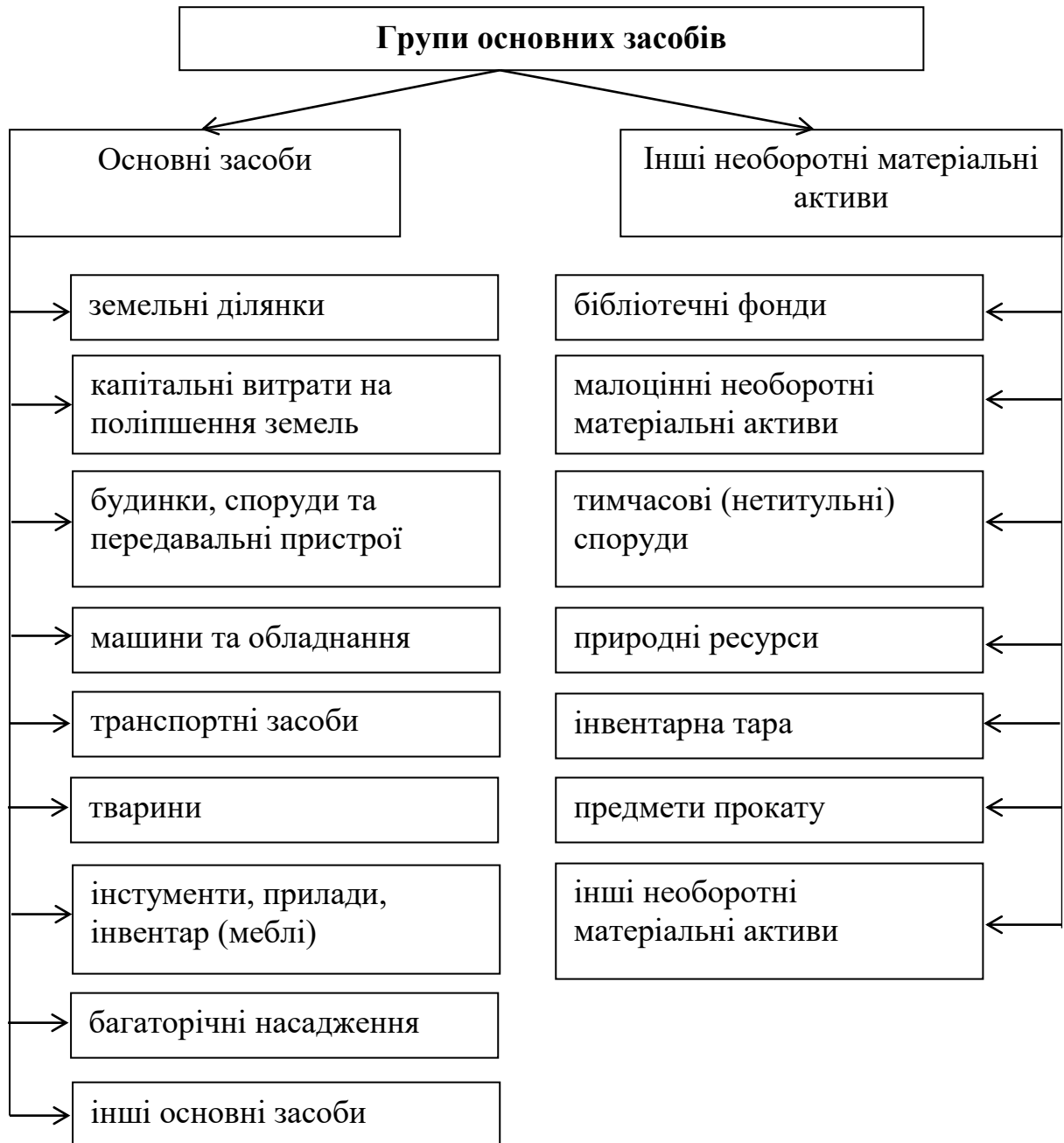

Рис. 1.2. Класифікація основних засобів згідно
П(С)БО 7 «Основні засоби»

У системі оподаткування виділяють 16 груп основних засобів та інших необоротних активів: група 1 – земельні ділянки; група 2 – капітальні

витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом; група 3 – будівлі, споруди, передавальні пристрої; група 4 – машини та обладнання; група 5 – транспортні засоби; група 6 – інструменти, прилад, інвентар (меблі); група 7 – тварини; група 8 – багаторічні насадження; група 9 – інші основні засоби; група 10 – бібліотечні фонди; група 11 – малоцінні необоротні матеріальні активи; група 12 – тимчасові (нетитульні) споруди; група 13 – природні ресурси; група 14 – інвентарна тара; група 15 – предмети прокату; група 16 – довгострокові бібліотечні активи [32].

Більшість авторів класифікують основні засоби за призначенням, виділяють виробничі та невиробничі основні засоби. Під виробничими основними засобами розуміють засоби, які безпосередньо беруть участь у виробничому процесі або сприяють його здійсненню. До них належать будівлі, споруди, силові машини та устаткування, передавальні пристрої, транспортні засоби, робоча худоба, багаторічні насадження, інші основні засоби, що діють у сфері матеріального виробництва. Невиробничі ж основні засоби – це засоби, що не беруть безпосередньої або побічної участі у процесі виробництва та призначені для обслуговування потреб житлово-комунального господарства, охорони здоров'я, освіти, культури. До них належать споруди, будівлі, машини, обладнання, апарати та інші засоби, що використовуються в невиробничій сфері [15].

Деякі автори виділяють таку класифікаційну ознаку як – ступінь використання та приналежність. За ступенем використання автори виділяють основні засоби в запасі (тобто основні засоби, придбані або отриманні підприємством іншим шляхом, але не введенні в експлуатацію та певний час не використовуються). Відповідно до цього діючими основними засобами можна вважати основні засоби, які на даний момент часу функціонують на підприємстві, а бездіяльними – основні засоби, що не використовуються з деяких причин певний період часу. За приналежністю авторів за приналежністю поділяють основні засоби на: власні, тобто ті основні засоби щодо яких підприємство має право власності та орендовані – залучені

основні засоби, отримані підприємством у користування. Один автор за цією ознакою виділяє власні, орендовані основні засоби та основні засоби, що знаходяться в оперативному управлінні та господарському віданні.

В ст. 137 Господарському кодексі [6] визначено, що право оперативного управління – це речове право суб'єкта господарювання, який володіє, користується і розпоряджається майном, закріпленим за ним власником (уповноваженим ним органом) для здійснення некомерційної господарської діяльності, а також власником майна (уповноваженим ним органом) та в ст. 136 зазначено, що право господарського відання є речовим правом суб'єкта підприємництва, який володіє, користується і розпоряджається майном, закріпленим за ним власником (уповноваженим ним органом), з обмеженням правомочності розпорядження щодо окремих видів майна за згодою власника у випадках, передбачених цим Кодексом та іншими законами. Сопко В.В. групує власні та орендовані основні засоби під ознакою належності та Соколов Я.В. за існуючими правами на об'єкти основних засобів виділяє орендовані основні засоби, основні засоби, що знаходяться на підприємстві в оперативному управлінні чи господарському веденні та ті, що належать підприємству на праві власності [3].

У Методичних рекомендаціях з бухгалтерського обліку основних засобів вказано, що керівництво підприємства самостійно на власний розсуд може розширювати класифікацію, розподіляючи об'єкти основних засобів за групами (підгрупами), зокрема на власні, орендовані, запасні, ті що перебувають в експлуатації, на консервації, в оренді; такі, що орендовані в інших суб'єктів ведення господарської діяльності або у фізичних осіб; такі, що перебувають на ремонті, модернізації, реконструкції, добудові або частковій ліквідації тощо. Особливо актуальним для сільськогосподарських підприємств є поділ основних засобів на об'єкти матеріально-технічного, рослинного чи тваринного призначення [37].

Оцінка основних засобів – це грошове вираження вартості основних засобів, за якою вони відображаються в бухгалтерському обліку. В

бухгалтерському обліку застосовують наступні види оцінок основних засобів: первісна вартість, відновлювальна вартість, залишкова вартість, а також балансова вартість, справедлива вартість тощо. Одним з критеріїв визнання основних засобів є достовірність їх оцінка. Навіть за наявності імовірності отримання майбутніх вигод від активу його не відображають в балансі, якщо неможна здійснити його достовірну (обґрунтовану) оцінку [20, с.108].

П(С)БО 7 «Основні засоби», Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів та П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств» розкривають економічний зміст всіх існуючих видів оцінки (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Характеристика видів оцінки основних засобів

Вид вартості	Економічний зміст оцінки
Первісна вартість	Історична (фактична) собівартість основних засобів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) основних засобів
Залишкова вартість	Первісна вартість за вирахуванням зносу
Вартість, яка амортизується	Первісна або переоцінена вартість основних засобів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості
Ліквідаційна вартість	Сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією)
Переоцінена вартість	Вартість основних засобів після їх переоцінки
Справедлива вартість	Сума, за якою можна продати актив або оплатити зобов'язання за звичайних умов на певну дату
Чиста вартість реалізації	Справедлива вартість основних засобів за вирахуванням очікуваних витрат на його реалізацію

Нині не існує єдиного універсального методу оцінювання, який би не мав недоліків та повністю задовольняв всіх користувачів фінансової звітності. Саме тому вибір методу оцінювання основних засобів насамперед передбачає ґрунтовне вивчення цілей оцінювання в бухгалтерському та

податковому обліку. Для отримання достовірних показників щодо оцінювання об'єктів основних засобів необхідно дотримуватись такого алгоритму дій: визначити цілі та завдання оцінювання; окреслити план проведення оцінювання; зібрати необхідну інформацію; здійснити аналіз рівня використання виробничого обладнання, яке оцінюється; виявити надлишкові одиниці обладнання; вибрати найбільш оптимальні методи оцінювання; здійснити відповідні розрахунки; проаналізувати отримані результати та визначити найбільш ймовірну вартість об'єкта на дату оцінювання; підготувати управлінський звіт з рекомендаціями.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства

ТОВ «Жива земля Потутори» засноване у 2007 році у с. Потутори, Бережанського району, Тернопільської області. Засновниками Господарства є Іван Євгенович Бойко (директор), а також Райнер Сакс (віце-президент швейцарської асоціації Жива Земля). ТОВ «Жива земля Потутори» - це українсько-швейцарське підприємство з органічним і біодинамічним способом ведення господарства.

ТОВ «Жива земля Потутори» розташоване в лісостеповій зоні Тернопільщини на віддалі 7 км від районного центру м. Бережани і 60 км від обласного центру м. Тернопіль,.

Природно-кліматичні умови господарства цілком придатні для вирощування зернових, зернобобових та інших сільськогосподарських культур, а також для ефективного розведення тварин.

Основну роль у виробництві сільськогосподарської продукції відіграють земельні ресурси. Проведемо аналіз структури земельних ресурсів ТОВ «Жива земля Потутори» (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Види, розміри і структура земельних угідь ТОВ «Жива земля Потутори»

Види земельних угідь	2018 рік		2019 рік		2020 рік		зміна площі	зміна структури
	площа, га	в % до підсумку	площа, га	в % до підсумку	площа, га	в % до підсумку		
Всього с.г. угідь	341,5	100,0	354,17	100,0	350,5	100,0	9,00	2,6
з них								
Рілля	286,8	84,0	319,19	90,1	317,0	90,4	30,2	10,5

Показники табл. 2.1 свідчить про зростання загальної земельної площі господарства на 9,0 гектарів. Питома вага ріллі у структурі земельних угідь у 2020 р. становить 90,4 %, що на 5,6 % більше, ніж у 2018 році.

Проаналізуємо показники розміру ТОВ «Жива земля Потутори» (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Показники розмірів ТОВ «Жива земля Потутори»

Показники	Роки			Відхилен ня 2020 р. до 2018 р. (+,-)	2020 р. в % до 2018 р.
	2018	2019	2020		
Площа сільськогосподарських угідь, га	341,5	354,17	350,5	9,0	102,6
Середньорічна кількість працюючих, осіб	18	18	14	-4	77,8
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн	3567,1	3950,9	3974,2	407,1	111,4
Середньорічна вартість довгострокових біологічних активів, тис. грн	684,5	636,3	663,4	-21,1	96,9
Вартість валової сільськогосподарської продукції, тис. грн	2503,2	2327,1	2443,5	-59,7	97,6
Вартість товарної продукції, тис. грн	2402,8	2151,7	2344,5	-58,3	97,6
Чистий прибуток (збиток), тис. грн	-4324,4	22,4	-2015,8	2308,6	-

Аналізуючи дані таблиці видно, що чисельність працюючих зменшилась на 4 особи. Середньорічна вартість довгострокових біологічних активів зменшилась на 21,1 тис. грн, середньорічна вартість основних засобів зросла на 407,1 тис. грн або на 11,4 %. Вартість валової сільськогосподарської продукції та товарної продукції за аналізований період зменшилась відповідно на 59,7 і 58,3 тис. грн. Чистий збиток в 2018 р. становив 4324,4 тис. грн, а у 2019 р. підприємство було прибутковим (22,4 тис. грн). у 2020 р. збиток дорівнював 2015,8 тис. гривень.

Проаналізуємо обсяг і структуру товарної продукції досліджуваного товариства (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Обсяг і структура товарної продукції ТОВ «Жива земля Потутори»

Вид продукції	Вартість товарної продукції, тис. грн			В середньому у за 3 роки	Структура, %
	2018 р.	2019 р.	2020 р.		
Продукція рослинництва	1426,1	1156,6	1246,2	1276,3	55,5
Зернові та зернобобові з них	1166,7	1080,1	843,3	1030,0	44,8
пшениця	627,3	307,0	200,0	378,1	16,4
ячмінь	-	16,7	20,0	12,2	0,5
жито	8,3	54,2	-	20,8	0,9
овес	-	192,9	282,9	158,6	6,9
гречка	101,1	-	169,9	90,3	3,9
просо	292,5	295,2	53,3	213,7	9,3
інші зернові та зернобобові	137,5	214,2	117,1	156,3	6,8
Насіння олійних культур	91,4	2,9	-	31,4	1,4
Рослини лікарські	120,1	59,2	365,8	187,1	8,1
Овочі	48,4	14,3	37,1	33,3	1,4
Продукція тваринництва	976,7	995,1	1098,3	1023,4	44,5
ВРХ	296,3	267,1	217,1	260,2	11,3
молоко	680,4	728,0	881,2	763,2	33,2
Усього по підприємству	2402,8	2151,7	2344,5	2299,7	100

З даної таблиці видно, що питома вага продукції рослинництва в структурі товарної продукції становить 55,5 %, продукція тваринництва займає 44,5 %. Основним є виробництво зернових культур (44,8 %). В тваринництві переважає виробництво молока (33,2 %). Отже, у господарстві склався зерново-молочний виробничий напрям.

Узагальнюючим показником, який характеризує рівень спеціалізації є коефіцієнт спеціалізації.

$$K_c = 100 / ((44,8 * (2^1 - 1) + 33,2 * (2^2 - 1) + 11,3 * (2^3 - 1) + 8,1 * (2^4 - 1) + 1,4 * (2^5 - 1))) = 0,37.$$

Отже, ТОВ «Жива земля Потутори» має середній рівень спеціалізації.

Дані про забезпеченість трудовими ресурсами ТОВ «Жива земля Потутори» наведені в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

**Показники забезпеченості трудовими ресурсами
ТОВ «Жива земля Потутори»**

Показники	Роки			Відхилення	
	2018	2019	2020	2020 р. до 2018 р. (+,-)	2020 р. в % до 2018 р.
Середньорічна кількість працюючих, осіб	18	18	14	-4	77,8
Припадає в середньому на одного працездатного					
а) сільськогосподарських угідь, га	19,0	19,7	25,4	6,4	133,7
б) виробничих основних фондів основної діяльності, тис. грн	198,2	219,5	283,9	85,7	143,2

Проаналізувавши дану таблицю видно, що середньорічна кількість працюючих в ТОВ «Жива земля Потутори» за аналізований період зменшилась на 4 особи. На одного працівника у 2020 р. припадає 25,4 га сільськогосподарських угідь, що на 6,4 га більше, ніж у 2018 році. Вартість основних фондів, що припадає на одного працівника зросла на 85,7 тис. грн і становить у 2020 р. 283,9 тис. гривень.

Проаналізуємо фінансові результати виробничо-комерційної діяльності товариства (табл. 2.5).

**Фінансові результати виробничо-комерційної діяльності
ТОВ «Жива земля Потутори»**

Показники	Роки			Відхилення 2020 р. до 2018 р. (+,-)	2020 в % до 2018
	2018	2019	2020		
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн	2342,5	2030,0	1965,5	-377,0	83,9
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	2662,8	2218,4	2247,9	-414,9	84,4
Собівартість в % до виручки	113,7	109,3	114,4	0,7	-
Чистий прибуток (збиток), тис. грн	-4324,4	22	-2015,8	2308,6	-
Рівень рентабельності, %	-162,4	1,0	-89,7	72,7	-

Дані таблиці свідчать про те, що за аналізований період на 377,0 тис. грн (на 16,1 %) зменшився чистий дохід (виручка) від реалізації продукції. Собівартість реалізованої продукції зменшилась на 414,9 тис. грн (на 15,6 %). У 2019 р. чистий прибуток становив 22,0 тис. грн, а рівень рентабельності – 1 %, у 2018 та 2020 рр. товариство є збитковим.

2.2. Документальне оформлення господарських операцій

Документування господарських операцій є важливим первинним етапом бухгалтерського обліку і становить організований процес спостереження, вимірювання та записування даних про господарські операції в документах типової форми. Від цього процесу залежить якість інформації стосовно основних засобів, яка може використовуватися внутрішніми і зовнішніми користувачами.

У ТОВ «Жива земля Потутори» згідно з Методичними рекомендаціями бухгалтерського обліку основних засобів та Наказом Міністерства

статистики, первинний облік основних засобів забезпечується такими формами документів:

Форма № ОЗ-1 «Акт прийняття-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів». Вона є підставою для зарахування на баланс об'єктів основних засобів. Складається у трьох примірниках. Використовується для оформлення реалізації об'єктів основних засобів і їх безоплатного передавання іншим юридичним та фізичним особам. Слугує підставою для внутрішнього переміщення об'єктів основних засобів від однієї матеріально-відповідальної особи до іншої.

Форма № ОЗ-2 «Акт приймання-передачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів» використовується у процесі оформлення впровадження в експлуатацію основних засобів після завершення їх капітального ремонту, реконструкції чи модернізації. Складають у трьох примірниках.

Форма № ОЗ-3 «Акт на списання основних засобів» застосовується для оформлення ліквідації окремих об'єктів (крім автотранспортних засобів) або їхніх складових частин. Складається у двох примірниках.

Форма № ОЗ-4 «Акт на списання автотранспортних засобів» використовується для оформлення списання з балансу підприємства автомобілів, причепів, напівпричепів.

Форма № ОЗ-5 «Акт про встановлення та демонтаж будівельних машин» застосовується будівельними підприємствами для оформлення демонтажу, передавання на інший будівельний об'єкт та запуску в експлуатацію будівельних машин. Складається у двох примірниках.

Форма № ОЗ-6 «Інвентарна картка обліку основних засобів» використовують для пооб'єктного обліку основних засобів. Складається в одному примірнику бухгалтерією. Підставою для оформлення даного регістру є форми № ОЗ-1, № ОЗ-2, № ОЗ-3, ОЗ-4, дані технічної та іншої документації про цей об'єкт.

Форма № ОЗ-7 «Опис інвентарних карток з обліку основних засобів» використовується для реєстрації інвентарних карток обліку основних засобів з метою контролю за наявністю інвентарних карток.

Форма № ОЗ-8 «Картка обліку руху основних засобів». Дані карток використовуються для складання річної статистичної звітності та форми № 5 «Примітки до річної звітності».

Форма № ОЗ-9 «Інвентарний список основних засобів» використовується матеріально-відповідальною особою для пооб'єктного обліку основних засобів. Складається в одному примірнику. Списки ведуть за класифікаційними групами основних засобів.

Наведені типові форми первинних документів підприємства застосовують для оформлення операцій пов'язаних з надходженням, внутрішнім переміщенням, списанням, ліквідацією, реалізацією та інші операції з основними засобами.

Первинні документи є підставою для записів в регістрах бухгалтерського обліку та відображення фактів здійснення господарських операцій в фінансовому та податковому обліку. Кожна типова форма використовується відповідно до здійснюваних господарських операцій.

Не залежно від того чи був об'єкт основних засобів придбаний підприємством у власність, чи взятий в оренду, виготовлений власними силами, отриманий як внесок до статутного капіталу, незалежно від способу оплати придбання, у ТОВ «Жива земля Потутори» надходження відображається в акті прийому-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (ф. ОЗ-1).

У випадку надходження декількох однотипних об'єктів необоротних активів, які мають однакову вартість і приймаються під відповідальність однієї і тієї ж матеріально відповідальної особи, можна складати один загальний акт (дозволено тільки щодо господарського інвентарю, інструменту, обладнання тощо). На придбаний об'єкт акт оформлюється на підставі документів на отримання. Акт складається комісією, створеною

наказом керівника організації для прийняття об'єктів необоротних активів, у двох примірниках (один – для організації, що передає; другий – для організації, що приймає) і затверджується керівником організації. Після оформлення акт разом із технічною документацією передається до бухгалтерії.

Усі витрати, пов'язані з надходженням об'єкта, підтверджуються відповідними окремими первинними документами, які свідчать про їх здійснення. Однак кінцева сума первісної вартості об'єкта, що відображена в акті приймання-передачі об'єкта основних засобів та інвентарній картці й складається з цих витрат, фактично не підтверджена первинним документом з її розрахунком.

Для контролю за станом і рухом основних засобів, їх зберіганням та використанням кожному об'єкту на весь період перебування на досліджуваному підприємстві привласнюють за порядком – серійною системою чотиризначний інвентарний номер, який використовується для аналітичного обліку та забезпечення спостереження за використанням у місцях експлуатації основних засобів кожному об'єкту присвоюється інвентарний номер. Якщо частина (компонент) основних засобів визнана підприємством окремим об'єктом основних засобів, то їй також присвоюється інвентарний номер.

Облік основних засобів у ТОВ «Жива земля Потутори» ведеться по кожному інвентарному об'єкту за допомогою інвентарних карток обліку основних засобів – загальних для будинків та споруд, а також для машин, обладнання, інструменту, виробничого і господарського інвентарю. Інвентарна картка містить дані про технічні особливості об'єкта, норми амортизаційних відрахувань та інше. У картках відображають коротку характеристику об'єкту та його конструкційних елементів і відображають індивідуальні особливості об'єкту. Картки складають в одному екземплярі і зберігають в бухгалтерії підприємства. Заповнення інвентарних карток та книг здійснюється на основі первинних документів на надходження,

переміщення, вибуття основних засобів. Інвентарні картки відкривають і зберігають у бухгалтерії в спеціальній картотеці відповідно до типової класифікації основних засобів. Заповнені картки реєструють в описах інвентарних карток, які складають на кожен класифікаційну групу основних засобів. Для посилення оперативного контролю за збереженням і використанням техніки, устаткування, будівель та інших об'єктів основних засобів у виробничих підрозділах ведуть інвентарний список основних засобів. Дані інвентарних описів мають відповідати даним інвентарних карток. При організації аналітичного обліку основних засобів в інвентарних картках записи в них початково здійснюють на підставі інвентаризаційних описів, а в подальшому – за даними первинних документів надходження, придбання, спорудження, переміщення та ліквідацію основних засобів, а також технічних паспортів.

За допомогою документів з інвентаризації основних засобів у ТОВ «Жива земля Потутори» здійснюється їх закріплення за матеріально-відповідальними особами, які проставляють свої підписи на одному екземплярі документів про прийняття на свою відповідальність основних засобів. Цей екземпляр документів здається до бухгалтерії для контролю інвентарного обліку основних засобів. Інвентарний облік основних засобів забезпечується другим екземпляром документів, що з підписами бухгалтера з обліку основних засобів, знаходиться у відповідально матеріальних осіб.

У ТОВ «Жива земля Потутори» створено постійно діючу приймальну комісію у складі заступника керівника підприємства, головного інженера, механіка, представника бухгалтерії. В обов'язки цієї комісії входять огляд і прийняття в експлуатацію після спорудження чи надходження на підприємство та передачу в підзвіт певної особи об'єктів, транспортних пересувних засобів, верстатів, які вільно розміщуються, сільськогосподарських машин, будівельних механізмів і обладнання, що не потребує монтажу, дорослих робочих та продуктивних тварин, інструменту і інвентарю (крім тих, які належать до оборотних засобів). Постійно діюча

комісія після огляду об'єктів складає Акт приймання – передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів, де наводиться характеристика об'єкта. Цей акт є підставою для зарахування об'єкта підзвіт матеріально-відповідальної особи.

Для обліку будівель, споруд, машин, обладнання, інструменту, виробничого і господарського інвентарю, багаторічних насаджень використовують інвентарні картки спеціальних форм. Заповнені інвентарні картки реєструють в описах інвентарних карток з обліку основних засобів. Останні ведуть в одному екземплярі за класифікаційними групами (видами) об'єктів основних засобів. Використання описів покращує контроль за збереженістю та повнотою обліку інвентарних об'єктів. При вибутті здійснюють відмітку в описах і закривають інвентарну картку.

Вилучення об'єктів зі складу основних засобів у ТОВ «Жива земля Потутори» при передачі іншому підприємству (організації) – у разі продажу (обміну) і безоплатної передачі оформлюється формою ОЗ-1 «Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів». При передачі іншому підприємству акт складають в двох примірниках, один залишається на підприємстві, другий – на підприємстві до якого передається даний основний засіб. На основі одного з примірників акта працівник, що передає об'єкт, робить відповідний запис у інвентарному списку ОЗ-9.

Для списання непридатних об'єктів основних засобів у ТОВ «Жива земля Потутори» також створюють спеціальну комісію. На об'єкт списання, комісія складає акт на списання основних засобів (форма ОЗ-3), а при списанні вантажного чи легкового автомобіля, причепа або півпричепа – акт на списання автотранспортних засобів (форма ОЗ-4). В акті зазначають: найменування об'єкта, його інвентаризаційний номер, дату введення в експлуатацію, місце експлуатації, первісну вартість, суму нарахованого зносу за час експлуатації, обґрунтування необхідності списання з балансу. В ньому також визначаються витрати на ліквідацію об'єкта та вартість матеріалів, що

мають бути оприбутковані після проведення операції. В акті робиться розрахунок результатів від ліквідації.

В акті на списання автотранспортних засобів у ТОВ «Жива земля Потутори», крім цього, зазначають пробіг автомобіля, а при списанні основних засобів, що вибули внаслідок аварії, додають копію акта про аварію, а також пояснення причин аварії і зазначають заходи, вжиті до винних осіб. Акт на списання складають у двох примірниках. Після затвердження керівником підприємства перший примірник акта передають у бухгалтерію, другий залишають у матеріально-відповідальній особи.

Для отримання аналітичних даних про наявність і рух основних засобів за їхніми класифікаційними ознаками бухгалтерія на підставі підсумкових даних в інвентарних картках (книгах) за звітний місяць заповнює картку обліку руху основних засобів за формою ОЗ-8.

У ТОВ «Жива земля Потутори» витрати, пов'язані із проведенням ремонтних робіт, оформляються первинними документами, що підтверджують проведення робіт, отримання послуг сторонніх організацій, придбання необхідних матеріалів, обладнання для ремонту та ін. Але після закінчення ремонту основних засобів (модернізації тощо) повинен бути оформлений Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів типової форми № ОЗ-2. Цей акт служить підставою для відображення в бухгалтерському обліку операцій із ремонту, модернізації або з інших поліпшень основних засобів.

2.3. Синтетичний та аналітичний облік основних засобів

Бухгалтерський облік основних засобів, що у використовуються у виробничій діяльності ТОВ «Жива земля Потутори» ведеться на рахунку 10 «Основні засоби». Він призначений для обліку господарських засобів, тобто узагальнення інформації про наявність та рух власних або отриманих на

умовах фінансового лізингу об'єктів, які віднесені до складу основних засобів. Рахунок 10 «Основні засоби» активний, балансовий.

По дебету рахунка 10 відображають надходження основних засобів на баланс підприємства, яка пов'язана з поліпшенням об'єкта, що призводить до збільшення майбутніх економічних вигод, первісно очікуваних від використання об'єкта основних засобів. По кредиту – вибуття основних засобів внаслідок продажу, безоплатної передачі або невідповідності критеріям визнання активом, а також у разі часткової ліквідації об'єкта основних засобів, сума уцінки основних засобів.

До рахунку 10 «Основні засоби» відкривають субрахунки (рахунки другого порядку).

На субрахунку 100 «Інвестиційна нерухомість» обліковується інвестиційна нерухомість.

На субрахунку 101 «Земельні ділянки» обліковується земля, яка згідно з чинним законодавством придбана та/або надана для користування установі, в тому числі здавання в оренду.

На субрахунку 102 «Капітальні витрати на поліпшення земель» обліковуються капітальні витрати на покращання земель. До них відносяться витрати неінвентарного характеру (не пов'язані з будівництвом споруд) на культурно-технічні заходи з поверхневого поліпшення земель для сільськогосподарського використання, які проводяться за рахунок капітальних вкладень (планування земельних ділянок, корчування площ під рілля, очищення полів від каменів і валунів, зрізання купин, розчищення чагарників, очищення водойм тощо).

На субрахунку 103 «Будинки та споруди» обліковуються за виділеними підгрупами будинки та споруди.

На субрахунку 104 «Машини та обладнання» обліковуються силові машини та устаткування, робочі машини та обладнання, вимірювальні прилади, регулюючі прилади і пристрої, лабораторне обладнання,

обчислювальна техніка, медичне обладнання, інші машини та обладнання з виділенням в окремі підгрупи.

На субрахунку 105 «Транспортні засоби» обліковують усі види засобів пересування, які призначені для переміщення людей і вантажів незалежно від вартості. Виділені підгрупи транспортних засобів.

На субрахунку 106 «Інструменти, прилади та інвентар» обліковуються передавальні пристрої – лінії електропередач, трансмісії та трубопроводи, інструменти, виробничий інвентар та приладдя за встановленими підгрупами.

По рахунку 107 «Тварини» обліковуються робочі, продуктивні, племінні, тварини, а також службові собаки, декоративні тварини, піддослідні тварини.

По рахунку 108 «Багаторічні насадження» обліковуються штучні багаторічні насадження, декоративні насадження на вулицях, парках, на території підприємства чи інше, штучні насадження ботанічних садів та інші багаторічні насадження.

На субрахунку 109 «Інші основні засоби» ведеться облік руху і наявності інших основних засобів, що не відображені на субрахунках 100-108.

У Плані рахунків для окремих видів основних засобів застосовується специфічний або спрощений порядок обліку. Малоцінні та швидкозношувані предмети (МШП), термін експлуатації яких перевищує один рік, відображаються у складі необоротних активів на субрахунку 112 «Малоцінні необоротні матеріальні активи», по яких нараховується знос. У Балансі сальдо рахунків 10 «Основні засоби» і 11 «Інші необоротні матеріальні активи» відображається загальною сумою за статтею «Основні засоби».

Кореспонденцію рахунків з обліку придбання і вибуття основних засобів у ТОВ «Жива земля Потутори» показано у табл. 2.6.

**Господарські операції з обліку основних засобів
ТОВ «Жива земля Потутори»**

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки		Сума, грн
		Дебет	Кредит	
Придбання				
1.	Отримано основні засоби за договором постачання	15	63	14000
2.	Відображено суму ПДВ, яка включена до вартості меблів	641	63	3600
3.	Проведено оплату за договором постачання	63	31	17100
4.	Зарахування до складу основних засобів	10, 11	15	14000
5.	Відображення результатів дооцінки основних засобів	10	423	4300
		423	131	900
6.	Переведення молодняка тварин в основне стадо	15	21	6000
		107	15	6000
Вибуття				
1.	Відображено дохід від продажу основних засобів	377	742	4200
2.	Відображена суму податкових зобов'язань з ПДВ	742	64	700
3.	Списаний знос основних засобів	131	10, 11	1900
4.	Списана залишкова вартість основних засобів	286	10, 11	1900
5.	Отримана виручка від покупця	311	377	2900

Аналітичний облік основних засобів у ТОВ «Жива земля Потутори» ведеться по кожному інвентарному об'єкту за допомогою інвентарних карток (форма ОЗ - 6). Синтетичний облік по рахунку 10 на досліджуваному підприємстві ведеться в журналі-ордері № 4А с.г.

2.4. Порядок нарахування амортизації основних засобів та особливості відображення її в обліку

Особливо важливе значення в механізмі відтворення основних засобів має амортизація, оскільки вона, з одного боку, є елементом виробничих

витрат, що включається до собівартості продукції, а з іншого – є джерелом коштів для реновації (відновлення) основного засобу часто на якісно новій основі. Практична значимість амортизації в забезпеченні процесу виробництва основних засобів пов'язана з формуванням амортизаційних відрахувань, тобто з методом їхнього нарахування.

Визначення терміну «амортизація» за національними та міжнародними стандартами є однаковим і її суть полягає у систематичному розподілі вартості об'єкта основних засобів, яка підлягає амортизації, протягом терміну його корисної експлуатації.

В основу бухгалтерської (облікової) концепції амортизації покладено бухгалтерські операції щодо систематичного списання вартості основних засобів упродовж терміну їх корисного використання на готову продукцію з метою відображення на бухгалтерських рахунках процесу нарахування й обліку амортизації. Цей суто методологічний підхід підкреслює, що амортизація не пов'язана зі зменшенням вартості об'єкту у зв'язку з коливанням цін, не пов'язана зі зносом або спрацюванням активу внаслідок експлуатації і не має відношення до розрахунку вартості заміни активу.

Нарахування амортизації у ТОВ «Жива земля Потутори» здійснюється протягом терміну корисного використання (експлуатації) об'єкта, який встановлюється підприємство (у розпорядчому акті) при визнанні цього об'єкта активом (при зарахуванні на баланс), і призупиняється на період його реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання та консервації.

Нарахування амортизації окремого об'єкта припиняється, починаючи з місяця, наступного за місяцем виведення з експлуатації такого об'єкта основних засобів або передачі його до складу невиробничих необоротних матеріальних активів за рішенням платника податку або суду.

Класифікація основних засобів та інших необоротних активів за групами, а також мінімально допустимі терміни їх амортизації відповідно до п. 145.1 ПКУ наведена в табл. 2.7 [32].

Таблиця 2.7

Класифікація груп основних засобів та інших необоротних активів

Групи	Мінімально допустимі терміни корисного використання, роки
1	2
група 1 – земельні ділянки	-
група 2 – капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	15
група 3 – будівлі	20
споруди	15
передавальні пристрої	10
група 4 – машини та обладнання	5
з них:	
електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичного опрацювання інформації, пов'язані з ними засоби зчитування або друку інформації, пов'язані з ними комп'ютерні програми (крім програм, витрати на придбання яких визнаються роялті, та/або програм, які визнаються нематеріальним активом), інші інформаційні системи, комутатори, маршрутизатори, модулі, модеми, джерела безперебійного живлення та засоби їх під'єднання до телекомунікаційних мереж, телефони (в тому числі стільникові), мікрофони і радії, вартість яких перевищує 20000 гривень	2
група 5 – транспортні засоби	5
група 6 – інструменти, прилади, інвентар (меблі)	4
група 7 – тварини	6
група 8 – багаторічні насадження	10
група 9 – інші основні засоби	12
група 10 – бібліотечні фонди	-
група 11 – малоцінні необоротні матеріальні активи	-
1	2
група 12 – тимчасові (нетитульні) споруди	5
група 13 – природні ресурси	-
група 14 – інвентарна тара	6
група 15 – предмети прокату	5
група 16 – довгострокові біологічні активи	7

Слід відзначити, що амортизація на основні засоби нараховується за будь-яким з методів, викладених у пп. 145.1.5 ПКУ. Облік вартості, яка

амортизується, таких активів проводиться за кожним з об'єктів, що входить до складу окремої групи (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Методи нарахування амортизації основних засобів

Метод нарахування	Формула розрахунку річної суми амортизації
Прямолінійний	Ділення вартості, що амортизується, на термін корисного використання
Зменшення залишкової вартості	Добуток залишкової вартості на початок звітного року (або первісна вартість на дату початку нарахування амортизації) на річну норму амортизації. Річна норма амортизації (%) = $1 - \sqrt[n]{\text{ліквідаційна вартість} / \text{первісна вартість}}$ n – кількість років експлуатації
Прискорене зменшення залишкової вартості (застосовується лише при нарахуванні амортизації до об'єктів ОЗ, що входять до груп 4 (машини та обладнання) та 5 (транспортні засоби))	Добуток залишкової вартості на початок звітного року (або первісна вартість на дату початку нарахування амортизації) на річну норму амортизації. Річна норма амортизації обчислюється відповідно до терміну корисного використання й подвоюється
Кумулятивний	Добуток вартості, що амортизується, на кумулятивний коефіцієнт. Кумулятивний коефіцієнт = відношення кількості років, що залишаються до кінця терміну використання, до суми чисел років його корисного використання
Виробничий	МІСЯЧНА сума амортизації визначається як добуток фактичного місячного обсягу продукції (робіт, послуг) на виробничу ставку. Виробнича ставка = відношення вартості, що амортизується, до загального обсягу продукції (робіт, послуг), який підприємство очікує виробити (виконати) з використанням об'єкта основних засобів

Основні засоби групи 9, 12, 14, 15, що наведені в табл. 2.8, амортизуються прямолінійним та виробничим методами. На основні засоби груп 1 та 13 амортизація не нараховується.

ТОВ «Жива земля Потутори» використовує прямолінійний метод нарахування амортизації основних засобів, оскільки він зручний у використанні.

Амортизація нараховується помісячно, починаючи з місяця, що настає за місяцем введення об'єкта основних засобів в експлуатацію, протягом терміну корисного використання об'єкта, що встановлюється наказом по підприємству в момент визнання цього об'єкта активом (при зарахуванні його на баланс).

Закінчується нараховуватися амортизація лише тоді, коли залишкова вартість засобу дорівнює його ліквідаційній вартості (умовно ліквідаційна вартість дорівнює 0).

Суми амортизаційних відрахувань у ТОВ «Жива земля Потутори» відображаються на субрахунку 131 «Знос основних засобів». За кредитом рахунка 13 – нарахована амортизація основних засобів, а за дебетом – її зменшення.

Нарахування зносу здійснюється за рахунок витрат виробництва. Документами, що підтверджують право на списування нарахованого зносу на витрати, є Акт введення в експлуатацію основних засобів.

Кореспонденцію з обліку зносу основних засобів у ТОВ «Жива земля Потутори» показано у табл. 2.9.

Господарські операції з обліку зносу основних засобів**ТОВ «Жива земля Потутори»**

№ п/ п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки		Сума, грн
		Дебет	Кредит	
1.	Дооцінка раніше нарахованого зносу пропорційно до зміни вартості основного засобу	432	131	19000
2.	Списано суму зносу за уціненими основними засобами	131	10	15300
3.	Списано суму зносу реалізованих основних засобів	131	10	6900
4.	Списано суму зносу ліквідованих основних засобів	131	10	3500
5.	Списано суму зносу переданих основних засобів до статутного капіталу	131	10	2900

У ТОВ «Жива земля Потутори» для розрахунку амортизації використовуються форми ОЗ-14.

2.5. Облік витрат на ремонт та поліпшення основних засобів

При експлуатації об'єктів основних засобів неминуче відбувається їх поступовий фізичний та моральний знос, у зв'язку з чим у підприємств виникає необхідність у здійсненні витрат щодо таких об'єктів. Зазначені витрати мають певні особливості відображення в бухгалтерському та податковому обліку. Тому при вирішенні питання про відображення витрат необхідно перш за все визначити, які саме роботи проводяться щодо основних засобів, тобто на що спрямовані витрати: на підтримання у робочому стані, ремонт, реконструкцію (модернізацію) або інші поліпшення об'єктів основних засобів.

Розподіл та відображення в бухгалтерському обліку витрат на поліпшення та ремонт основних засобів, згідно з П(С)БО 7, здійснюється за такими напрямками [34]:

1) витрати, пов'язані з поліпшенням об'єкта (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція тощо), що призводить до збільшення майбутніх економічних вигід, первісно очікуваних від використання об'єкта основних засобів;

2) витрати, що здійснюються для підтримання об'єкта у робочому стані (проведення технічного огляду, нагляду, обслуговування, ремонту тощо) та одержання первісно визначеної суми майбутніх економічних вигід від його використання.

Витрати, що пов'язані з поліпшенням об'єктів основних засобів повинні акумулюватися за дебетом рахунку 15 «Капітальні інвестиції» на окремих субрахунках (631, 685, 377, 66, 65), а по закінченню всіх робіт списуватися з кредиту рахунку 15 у дебет рахунку 10 «Основні засоби» відповідно до кожного об'єкту, що підлягав поліпшенню.

Рішення про те, чи спрямовані роботи на підвищення техніко-економічних можливостей (модернізація, модифікація, добудова, реконструкція) об'єкта, що приведе у майбутньому до збільшення економічних вигод, чи здійснюються вони для підтримання об'єкта в придатному для використання стані та одержання первісно визначеної суми майбутніх економічних вигод від його використання, приймається керівником ТОВ «Жива земля Потутори».

Капітальний ремонт – роботи, спрямовані на повне відновлення характеристик і ресурсів об'єкта шляхом оновлення або заміни його основних частин, які будуть економічнішими та довговічнішими. Такий ремонт слід вважати поліпшенням і відповідним чином відображати в бухгалтерському обліку, капітальний ремонт призведе до збільшення майбутніх економічних вигід від використання об'єкта основних засобів; поточний ремонт – роботи, що спрямовані на відновлення і забезпечення

працездатності об'єкта основних засобів шляхом заміни або оновлення окремих частин об'єкта або шляхом усунення несправностей і дрібних пошкоджень; поліпшення – це роботи з реконструкції, модернізації, дообладнання, добудови тощо об'єкта основних засобів, які призводять до збільшення строку їх корисного використання і збільшення майбутніх економічних вигід.

У ТОВ «Жива земля Потутори» витрати на ремонти можуть відноситися як прямо на собівартість продукції / робіт (дебет рахунка 23), так і включатися до собівартості через загальновиробничі витрати (дебет рахунка 91). У разі якщо здійснюються ремонт і обслуговування основних засобів, що використовуються для забезпечення управління підприємством або пов'язаних зі збутом, такі витрати відображаються на рахунках 92 «Адміністративні витрати» і 93 «Витрати на збут». Тобто суми витрат у зв'язку з такими роботами відображаються за відповідними напрямками використання основних засобів.

Розглянемо порядок відображення на досліджуваному підприємстві поточного ремонту будівлі (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

**Бухгалтерський облік поточного ремонту будівлі офісу
ТОВ «Жива земля Потутори»**

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
	Дебет	Кредит	
Перераховано передоплату підряднику за поточ- ний ремонт будівлі офісу	371	311	28800
Відображено податковий кредит з ПДВ	641	644	4800
Відображено витрати на поточний ремонт	92	631	24000
Закрито розрахунки за податковим кредитом з ПДВ	644	631	4800
Здійснено зарахування заборгованостей	631	371	28800

Розглянемо порядок відображення в бухгалтерському обліку капітального ремонту будівлі складу (табл. 2.11).

**Бухгалтерський облік капітального ремонту будівлі складу в ТОВ
«Жива земля Потутори»**

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
	Дебет	Кредит	
Виведено із експлуатації систему кондиціонування (первісна вартість системи, яка ліквідується, ви-значена на рівні вартості нової) і списано: – суму амортизації	131	103	24000
– залишкову вартість	976	103	6000
Оприбутковано металолом від розбирання системи кондиціонування	209	746	1200
Капіталізовано витрати на заміну системи (вартість обладнання та виконаних робіт)	151	631	30000
Відображено податковий кредит з ПДВ	103	151	6000
Введено в експлуатацію систему кондиціонування, що є поліпшенням будівлі складу	103	15	30000
Оплачено підряднику вартість обладнання та виконаних робіт	631	311	36000

Аналітичний облік витрат на капітальний ремонт господарським способом ведеться у розрізі як видів витрат, так і за кожним об'єктом при позамовному методі у розрізі статей витрат, за підрядного методу витрати на поточні ремонти та обслуговування відносяться безпосередньо на об'єкти їх виконання.

Синтетичний облік цих витрат в ТОВ «Жива земля Потутори» здійснюється в Журналі-ордері 5В с.-г.

2.6. Шляхи удосконалення обліку основних засобів

В організації обліку основних засобів у ТОВ «Жива земля Потутори» сьогодні існують певні недоліки, що негативно впливають на ефективність

управління підприємством у цілому. Це стосується організаційної, технологічної та документальної частин, тому варто звернути увагу на поліпшення первинного обліку та оптимізацію форм первинної документації.

Доцільно в окремі форми первинних документів і реєстри аналітичного обліку основних засобів увести додаткові показники, заповнення яких буде забезпечувати зростання рівня інформативності та достовірності цієї документації, посилення контролю над ефективністю виконаних операцій та зменшення трудомісткості облікових робіт (табл. 2.12).

Таблиця 2.12

Пропозиції щодо внесення змін у типові форми первинних документів з обліку основних засобів

Типові форми первинних документів	Показники типових форм з обліку основних засобів, які доцільно було б:	
	прибрати	додати (замінити на)
ОЗ-1 «Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів»	Первісна (балансова) вартість (гр. 7)	Справедлива вартість (гр. 7)
	Код норми амортизаційних відрахувань (гр. 11)	Група основних засобів (гр. 11)
	Норми амортизаційних відрахувань: на повне відновлення, на капітальний ремонт (гр. 12-13)	Строк корисного використання (гр. 12)
		Метод нарахування амортизації (гр. 13)
Поправочний коефіцієнт (гр. 14)	Ліквідаційна вартість (гр. 14)	
ОЗ-3 «Акт на списання основних засобів»	Сума зносу за даними переоцінки по документах придбання (гр. 7)	-
	Код норми амортизаційних відрахувань	Група основних засобів (гр. 11)
	Норми амортизаційних відрахувань: на повне відновлення, на капітальний ремонт (гр. 12-13)	Строк корисного використання (гр. 12)
		Метод нарахування амортизації (гр. 13)
Дата початку оплати за основні засоби (місяць, рік) (гр. 18)	Ліквідаційна вартість (гр. 18)	

Важливо зазначити, що діючі форми первинної документації з обліку основних засобів та інвентаризаційні описи дублюють один одного. Порівнюючи форми ОЗ-6 «Інвентарна картка обліку основних засобів» та ОЗ-7 «Опис інвентарних карток з обліку основних засобів» з ОЗ-1 «Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів», можна дійти висновку, що в них відсутня лише інформація про висновок приймальної комісії й підписи її членів. Однак процес складання акта та виписування інвентарних карток засвідчує про позитивний висновок комісії, адже якщо об'єкт не відповідає технічним умовам, то інвентарна карта не відкривається, тому якщо доповнити інвентарну карту підписами членів комісії, можна значно скоротити Акт внутрішнього переміщення основних засобів. Доповнення інвентарної картки підписами комісії з упровадження основних засобів після ремонту, реконструкції, модернізації, а також графою для відображення змін після таких операцій дає змогу скоротити форму ОЗ-3.

Також первинна облікова інформація про наявність, рух, капітальний ремонт та інші операції щодо основних засобів відображається в численних спеціалізованих реєстрах, постійні реквізити яких тотожні. Це не сприяє якісному веденню обліку, збільшує трудомісткість опрацювання та відображення інформації, створює певні труднощі у формуванні документообігу й забезпеченні необхідними видами бланків.

Важливим чинником поліпшення ефективності обліку основних засобів у сучасних умовах є автоматизація їх обліку.

Позитивним чинником автоматизації є стабільність постійної облікової інформації, що буде формуватися на підприємстві. Це створюватиме умови для її багаторазового використання і тим самим сприятиме поліпшенню ефективності застосування комп'ютерної техніки на певній ділянці облікової роботи.

Для того щоб вирішити питання стосовно автоматизації з обліку основних засобів, можна використовувати таке поняття, як «задача», що являє собою алгоритм перетворення вхідних даних за допомогою процедур

обробки даних у вихідні показники, які мають певне функціональне призначення для бухгалтерського обліку та управління. Приклад «задач» автоматизації основних засобів зображено на рис. 2.1.

Рис. 2.1. Задачі автоматизації основних засобів
ТОВ «Жива земля Потутори»

У результаті під час використання наведених «задач» автоматизації будуть вирішені такі питання:

1. Всі суб'єкти управління будуть забезпечені оперативною інформацією.
2. Здійснення безготівкових розрахунків за допомогою системи «Клієнт – банк».
3. Об'єднання оперативного, бухгалтерського та статистичного обліку в єдину систему.

Отже, на основі вищезазначеного можна окреслити такі шляхи щодо вдосконалення організації та методики обліку основних засобів у ТОВ «Жива земля Потутори»:

1. Поліпшення первинного обліку та оптимізація форм первинної документації.

2. Ввести в практику проведення внутрішньої перевірки стану основних засобів, їх обліку та ефективності використання чітко визначеною посадовою особою.

3. Раціоналізація кожної групи документів, методів обробки й узагальнення інформації обліку амортизації основних засобів.

4. Повна автоматизація обліку основних засобів. Викликано це необхідністю оперативного одержання відомостей про рух основних засобів, своєчасного та правильного розрахунку сум амортизації, визначення зносу відповідно до встановлених норм тощо.

5. Вдосконалення методики нарахування амортизації. Це проблемне питання можна вирішити такими шляхами: – визначення адекватного терміну корисного використання об'єкта, який би не впливав на викривлення інформації про основні засоби у фінансовій звітності; – встановлення необхідності нарахування амортизації після місяця, в якому об'єкт основних засобів було введено в експлуатацію.

6. Вдосконалення відображення переоцінки основних засобів в обліку, адже відображати результати переоцінки як витрати або доходи є недоцільним явищем, тому що метою даної операції є визначення реальної вартості об'єкта. Це зумовлює доцільність відображення дооцінки та уцінки основних засобів як зміну сальдо рахунків додаткового капіталу.

Також існують проблеми нарахування амортизації на основні засоби. Так, наприклад, якщо говорити про автоматизацію облікового процесу за допомогою програми «1 С: Бухгалтерія 8.2», то це дуже незручно: для того щоб нарахувати амортизацію на ті основні засоби, які стоять на обліку, бухгалтеру необхідно в кінці кожного місяця здійснити операцію «закриття

місяця», щоб нарахувати амортизацію. Важливо, щоб комп'ютерна програма цю операцію здійснювала автоматично в регламентований програмою час, тим більше що ми говоримо про повну автоматизацію обліку.

Не менш важливою у ТОВ «Жива земля Потутори» є проблема автоматизації обліку витрат на ремонт основних засобів. Для вирішення проблеми дефіциту коштів на проведення ремонтних робіт було б доцільно в бухгалтерському обліку формувати ремонтний фонд на підставі забезпечень майбутніх витрат і платежів, використовуючи для цих цілей субрахунок 474 «Забезпечення інших виплат і платежів». Варто відзначити, що в ніякому нормативно-правовому акті України не надано типові форми для розрахунку забезпечень майбутніх витрат і платежів, тому через це виникає необхідність не тільки в автоматизації розрахунку відрахувань у резерв, а й у розробленні типових форм. Для застосування вищевказаної методики в конфігураторі системи «1 С: Бухгалтерія» пропонуємо створювати електронний документ «Розрахунок місячних сум відрахувань на формування (поповнення) забезпечення майбутніх витрат на ремонт власних основних засобів». У цьому документі необхідно вказувати первісну вартість основних засобів і суму накопиченої амортизації за звітний період, кошторисну вартість запланованих робіт із капітального ремонту, на підставі цих даних програма автоматично буде розрахувати суму відрахувань у резерв.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ І АУДИТ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

3.1. Завдання та джерела інформації для проведення аналізу і аудиту основних засобів

До основних засобів відносяться матеріальні активи, якими підприємство володіє з метою використання їх в процесі виробництва або постачання товарів, послуг, надання в оренду іншим особам, або для здійснення адміністративних функцій, строк корисного використання більше одного року. У процесі експлуатації вони переносять свою вартість на собівартість продукції частинами (нарахуванням амортизації).

Мета економічного аналізу полягає у визначенні забезпеченості підприємства основними засобами за умови найбільш інтенсивного їх використання та пошуку резервів підвищення їх віддачі.

Основними завданнями аналізу основних засобів є: оцінка забезпеченості основними засобами підприємства, складу та структури основних засобів, ступеня оновлення та вибуття, технічного стану засобів; визначення рівня фондівіддачі, її динаміки, вивчення впливу зміни розміру основних засобів і фондівіддачі на обсяг робіт; виявлення резервів підвищення фондівіддачі, поліпшення використання техніки; визначення шляхів зниження витрат на утримання та експлуатацію машин і механізмів; оцінка виявлених резервів і розробка заходів щодо поліпшення використання активної частини основних засобів.

Джерелами інформації для аналізу основних засобів є:

- акти приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів;
- накладні на доставку основних засобів на територію підприємства;
- акти списання основних засобів;
- акти приймання-здавання відремонтованих, реконструйованих та модернізованих основних засобів;

- інвентарні картки обліку основних засобів;
- форма № 1-м річної фінансової звітності (Баланс);
- форма № 2-м річної фінансової звітності (Звіт про фінансові результати);
- статистичні звітності з виробництва і праці;
- паспорт окремих видів устаткування та інші внутрішньовиробничі документи.

Метою аудиту основних засобів є об'єктивний збір і оцінка свідчень про економічні події з основними засобами з метою встановлення ступеня відповідності цих тверджень нормам податкового і бухгалтерського обліку та надання результатів перевірки зацікавленим користувачам.

Об'єктом дослідження є інформація, зафіксована в різних джерелах щодо основних засобів. Це рахунки 10 «Основні засоби», 13 «Знос (амортизація) необоротних активів», 15 «Капітальні інвестиції», баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів.

Основним завданням аудиту основних засобів є:

- 1) встановлення правильності документального оформлення і своєчасного відображення в обліку операцій з основними засобами, їх надходження, внутрішнє переміщення і вибуття;
- 2) перевірка правильності розрахунку, своєчасного відображення зносу основних засобів;
- 3) перевірка доцільності проведення ремонту основних засобів, контроль за витратами на капітальний ремонт, за правильністю їх відображення;
- 4) перевірка правильності відображення в обліку фінансових результатів від вибуття (в т.ч. ліквідації) основних засобів;
- 5) контроль за збереженням основних засобів;
- 6) перевірка правильності проведення індексації основних засобів;
- 7) підтвердження законності і правильності відображення на рахунках бухгалтерського обліку операцій з основними засобами;
- 8) встановлення своєчасності і правильності списання недоамортизованої частини основних засобів на фінансові результати.

Перед безпосереднім проведенням аудиту основних засобів необхідно:

- ✓ ознайомитися з обліковою політикою сільськогосподарського підприємства у частині організації обліку основних засобів за період, що підлягає перевірці, її змінами порівняно з попереднім;
- ✓ уточнити дати проведення останньої інвентаризації основних засобів та її результатів;
- ✓ ознайомитися з матеріалами переоцінки основних засобів за станом на 1 січня та їх відображенням в обліку;
- ✓ перевірити наявність наказів про створення на підприємстві постійно діючої комісії щодо списання основних засобів, про осіб, відповідальних за зберігання необоротних активів з місцями їх експлуатації, а також з'ясування умов укладених з ними договорів про повну індивідуальну матеріальну відповідальність;
- ✓ ознайомитися з договорами на оренду основних засобів, укладеними з юридичними та фізичними особами;
- ✓ перевірити наявність картотеки основних засобів за місцями їх експлуатації у матеріально відповідальних осіб;
- ✓ вивчити інформацію (наказів, списку матеріально відповідальних осіб, що звільнилися);
- ✓ встановити забезпеченість бухгалтерії підприємства чинними нормативними документами, що визначають правила ведення обліку основних засобів, зразками міжвідомчих форм уніфікованої документації з обліку цих активів.

Така інформація дасть змогу на початку перевірки мати загальне уявлення про організацію обліку основних засобів на сільськогосподарському підприємстві та визначити ті аспекти, що потребують особливої уваги.

3.2. Аналіз стану, структури та ефективності використання основних засобів

В сільському господарстві порівняно з іншими галузями національної економіки значно більше об'єктів наявності, формування та експлуатації основних засобів. Це обумовлює необхідність використання відповідних методичних підходів до аналізу їх наявності, відтворення та раціонального використання.

Важливе місце в загальному аналізі основних засобів займає аналіз їх стану та структури (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Склад і структура основних засобів за первісною вартістю у ТОВ «Жива земля Потутори» (станом на початок року)

Види основних засобів	2018 р.		2019 р.		2020 р.		Відхилення 2020 р. до 2018 р. (+/-)	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Пасивна частина основних засобів								
Будинки, споруди та передавальні прилади	1298	38,3	2101,6	36,4	2364,6	36,1	1066,6	182,2
Усього пасивної частини	1298	38,2	2101,6	36,4	2364,6	36,1	1066,6	182,2
Активна частина основних засобів								
Машини та обладнання	2030,1	59,9	3568,1	61,8	4067,7	62,1	2037,6	200,4
Транспортні засоби	57,5	1,7	86,6	1,5	104,8	1,6	47,3	182,3
Інструменти, прилади, інвентар	6,8	0,2	11,5	0,2	13,1	0,2	6,3	192,6
Усього активної частини	2094,4	61,8	3672,1	63,6	4185,6	63,9	2091,2	199,8
Усього основних засобів	3389,0	100,0	5773,7	100,0	6550,3	100,0	3161,3	-

Розглянувши табл. 3.1, можемо зробити висновок, що у 2020 р. порівняно з 2018 р. первісна вартість основних засобів зросла на 3161,3 тис. гривень. Це відбулося за рахунок збільшення вартості будинків, споруд та передавальних приладів на 82,12 %, машин та обладнань вдвічі, транспортних засобів на 82,3 %, інструментів, приладів, інвентарю на 92,6 %.

У ТОВ «Жива земля Потутори» за аналізований період активна частина основних засобів зросла на 2091,2 тис. грн і становить у 2020 р. 63,9 % у структурі основних засобів.

У 2020 р. найбільшу питому вагу в структурі основних засобів займають машини і обладнання (62,1 %), будинки, споруди та передавальні пристрої – 36,1 % і транспортні засоби –1,6 %, а інструменти, прилади, інвентар – лише 0,2 %.

Технічний стан основних засобів, тобто ступінь їх спрацювання оцінюються за допомогою таких показників (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

**Аналіз технічного стану основних засобів
ТОВ «Жива земля Потутори» (станом на кінець року)**

Показники	Роки			Відхилення 2020 р. до 2018 р. (+,-)
	2018	2019	2020	
Первісна вартість основних засобів, тис. грн	5773,7	6550,3	6550,7	777
Зношеність основних засобів, тис. грн	2028,5	2389,9	2762,7	734,2
Залишкова вартість основних засобів, тис. грн	3745,2	4160,4	3788,0	42,8
Коефіцієнт зносу	0,351	0,365	0,422	0,071
Коефіцієнт придатності	0,649	0,635	0,578	-0,071

Аналіз технічного стану основних засобів свідчить, що їх зношуваність поступово посилюється. Зростають коефіцієнти зносу в динаміці і відповідно зменшуються коефіцієнти придатності. Коефіцієнт зносу основних засобів за аналізований період зріс на 0,071. У 2020 р. становив 0,422, тобто основні

засоби майже наполовину є зношеними. Коефіцієнт придатності показує, яка частина основних засобів придатна для експлуатації в процесі здійснення господарської діяльності (не перенесена на готову продукцію) становить у 2020 р. 0,578.

В табл. 3.3 наведені розрахунки показників руху основних засобів на досліджуваному підприємстві.

Таблиця 3.3

Аналіз руху основних засобів у ТОВ «Жива земля Потутори»

Показники	Роки			Відхилення 2020 р. до 2018 р. (+,-)
	2018	2019	2020	
Вартість основних засобів на початок періоду (ОЗп), тис. грн.	5076,2	5773,7	6550,3	1474,1
Вартість введених в експлуатацію основних засобів (ОЗв), тис. грн	697,5	776,6	0,4	-691,1
Вартість виведених із експлуатації основних засобів (ОЗвив), тис. грн	-	2	-	-
Вартість основних засобів на кінець періоду (ОЗк), тис. грн	5773,7	6550,3	6550,7	777
Коефіцієнт оновлення	0,1208	0,1186	0,0001	-0,1207
Коефіцієнт вибуття	-	0,0003	-	-
Коефіцієнт приросту	0,1374	0,1345	0,0001	-0,1373

Дані таблиці свідчать, що у 2018-2019 рр. оновлення основних засобів було незначним (12,1 % та 11,9 % відповідно), а у 2020 р. – дуже незначним (0,1 %). Вибуття основних засобів було лише у 2019 р (0,3 %). Коефіцієнт приросту за аналізований період зменшився на 0,1373 і становить у 2020 р. 0,0001.

Забезпеченість та ефективність використання основних засобів показано у табл. 3.4.

**Забезпеченість основними фондами і їх використання в
ТОВ «Жива земля Потутори»**

Показники	Роки			Відхилення 2020 р. до 2018 р. (+,-)	2020 р. в % до 2018 р.
	2018	2019	2020		
Вартість основних виробничих фондів сільськогосподарського призначення, тис. грн	3567,1	3950,9	3974,2	407,1	111,4
Вартість валової продукції, тис. грн	2503,2	2327,1	2443,5	-59,7	97,6
Площа с.г. угідь, га	341,5	354,17	350,5	9,0	102,6
Середньорічна кількість працюючих, зайнятих в сільському господарстві, осіб	18	18	14	-4	77,8
Капіталозабезпеченість, тис. грн/га	1044,5	1115,5	1133,9	89,4	108,6
Капіталовіддача, грн	0,70	0,59	0,61	-0,09	87,1
Капіталомісткість, грн	1,43	1,70	1,63	0,2	114,0
Капіталоозброєність, тис. грн/ос.	198,2	219,5	283,9	85,7	143,2
Рентабельність основних засобів, %	-121,7	0,6	-50,7	71,0	-

Аналізуючи забезпеченість досліджуваного підприємства основними засобами, слід відмітити, що капіталозабезпеченість зросла за аналізований період на 84,9 грн у зв'язку з випереджаючими темпами зростання вартості основних засобів, порівняно із зростанням площі сільськогосподарських угідь. Капіталоозброєність показує, що на одного середньорічного працівника в господарстві в 2020 р. припадало 283,9 тис. грн основних засобів, що на 85,7 тис. грн більше, ніж у 2018 році. Збільшення показника капіталоозброєності свідчить про збільшення темпів зростання середньорічної вартості основних засобів, порівняно з середньорічною кількістю працівників.

Щодо показників ефективності використання основних засобів, то в 2020 р. показник капіталовіддачі становив 0,61, що на 0,09 тис. грн менше, ніж у 2018 році. Показник капіталомісткості зріс на 0,2 у 2020 р., порівняно з 2018 р. і становить 1,63. У звичайних умовах господарювання капіталовіддача повинна мати тенденцію до росту, а капіталомісткість – до зменшення. Рентабельність основних засобів у 2020 р. порівняно з 2018 р. зросла і становить - 50,7 %. Якщо чистий прибуток та активи мають адекватну оцінку, то нормальною вважається рентабельність не менша 14 %.

3.3. Організаційні і методичні аспекти аудиту основних засобів

Для якісного проведення аудиту основних засобів у ТОВ «Крона» виникає потреба ретельного його планування, розподілу перевірки на кілька етапів.

1. Ознайомлення із специфікою діяльності підприємства, досконале вивчення нормативно-правової бази щодо бухгалтерського обліку, аудиту та регулювання діяльності підприємства.

2. Перевірка надходження основних засобів: правильність віднесення активів суб'єкта господарювання до основних засобів, розподіл їх за видами, встановлення критеріїв інвестиційної нерухомості.

3. Використання (рух) основних засобів та їх відтворення: розбіжності в документальному оформленні наявності та руху основних засобів.

4. Перевірка операцій реалізації основних засобів: правомірність вибуття основних засобів, дослідження актів приймання-передачі, ліквідації, а також факт фіксування відповідних відміток бухгалтерією в інвентарних картках.

5. Перевірка достовірності даних про основні засоби, що відображені у звітності.

У ході перевірки складу і структури основних засобів слід знати, що до них належать: будинки, споруди, обладнання, робітники і силові машини, інструмент, виробничий і господарський інвентар та інші основні засоби.

Основними методами, які використовуються при аудиті основних засобів у ТОВ «Жива земля Потутори», є опитування, фізична перевірка, порівняння, перерахунок, документальна перевірка, вибіркоче дослідження. Оскільки перевірка аудитором обліку основних засобів є процесом досить трудомістким, потребує обробки великої кількості інформації, аудитор може застосовувати вибіркоче дослідження основних засобів при прийнятному рівні аудиторського ризик.

Перед проведенням аудиту основних засобів аудитор ознайомлюється з обліковою політикою ТОВ «Жива земля Потутори» у частині організації обліку основних засобів за період, що підлягає перевірці, її змінами порівняно з попереднім. Ця інформація дозволяє аудитору скласти загальне уявлення про організацію обліку основних засобів на підприємстві та визначити питання, що вимагають особливої уваги

Аудитор оцінює систему внутрішнього контролю на підприємстві (яке в своїй діяльності використовує основні засоби), з метою формування плану та програми проведення перевірки. Створений безпосередньо перед проведенням перевірки план визначає послідовність дій аудитора, тобто в яких напрямках і з якою інтенсивністю буде проводитися перевірка. Для кращого огляду і раціональної постановки завдань можуть використовуватися графіки, діаграми і комп'ютерні системи.

За результатами оцінки системи внутрішнього контролю основних засобів, аудитор формує думку в робочих документах, зокрема: отримані відомості про систему бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю, оцінку ризику невідповідності внутрішнього контролю. Якщо ризик невідповідності внутрішнього контролю оцінюється аудитором як незначний, він додатково пояснює в документах обґрунтування своїх висновків. Тому

характер і якість перевірки багато в чому будуть залежати від того, наскільки грамотно та достовірно аудитор вивчить систему внутрішнього контролю.

Особливе місце в системі бухгалтерського обліку займають питання, пов'язані зі станом та збереженням основних засобів. Це пояснюється тим, що вони у своїй сукупності утворюють виробничо-технічну базу і визначають виробничу мету господарства. Основні засоби є матеріальною основою підприємницької діяльності, вони визначають виробничий потенціал будь-якого підприємства. Тому перевірка їх збереження та ефективності використання є важливими ланками контролю діяльності суб'єкта господарювання. Під час перевірки наявності та збереження основних засобів аудитор перевіряє їх склад та структуру по підрозділах підприємства, правильність визначення інвентарного об'єкта та віднесення його до основних засобів. Також перевіряють чи не включені до складу основних засобів об'єкти, термін служби яких менше 12 місяців. Перевіряється правильність проведення інвентаризації основних засобів на підприємстві, а саме: дотримання термінів інвентаризації; порядок оформлення інвентаризаційних описів; протоколів засідань інвентаризаційних комісій; відображення результатів інвентаризації в обліку. Для цього аудитор вимагає від керівництва повний список основних засобів, в який необхідно включити такі показники: найменування об'єкта, дата придбання, коротка характеристика, балансова вартість, норма амортизації, сума нарахованої амортизації.

Під час перевірки операцій з надходження основних засобів, в першу чергу, визначають джерела надходження, правильність формування та відображення в обліку первісної вартості основних засобів. В такому випадку, зіставляють регістри аналітичного та синтетичного обліку по рахунку 10 «Основні засоби» і рахунку 15 «Капітальні інвестиції», перевіряють акти приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (ф. ОЗ-1), інвентарні картки обліку основних засобів (ф.ОЗ-6), акти

приймання багаторічних насаджень і передачі їх в експлуатацію (ф. ДБАСГ-1).

Одним із найважливіших аспектів аудиторської перевірки основних засобів у ТОВ «Жива земля Потутори» є перевірка правильності їх оцінки. Основні засоби виражаються в натуральній і вартісній формах. Здійснюючи вартісну оцінку основних засобів, підприємству необхідно виходити з того, що об'єкт основних засобів визнається активом у випадку, якщо існує ймовірність того, що підприємство буде отримувати в майбутньому економічні вигоди, і його вартість може бути достовірно визначена. Тому, при визначенні вхідного сальдо по статті балансу «Основні засоби станом на 1 січня поточного року», необхідно списувати застарілі основні засоби, а також ті, які не відповідають визначенню активів, із віднесенням їх вартості на зменшення нерозподіленого прибутку. Основні засоби, які будуть визнані непридатними для використання протягом звітного періоду, повинні бути списані на затрати цього періоду за їх залишковою вартістю. Аудитор також упевнюється в тому, що основні засоби, які за даними бухгалтерського обліку повністю зношені, тобто з нульовою вартістю, але можуть у майбутньому принести певну економічну вигоду, переоцінені до їх справедливої вартості й відображені в складі необоротних активів підприємства-клієнта.

Під час перевірки операцій, пов'язаних з вибуттям основних засобів, встановлюються причини їх вибуття (продаж, списання у разі нестачі, у зв'язку з моральним і фізичним зносом), перевіряється правильність списання первісної вартості об'єктів, суми накопиченої амортизації, порядок формування та відображення в обліку фінансових результатів від вибуття основних засобів. Перевірка здійснюється на підставі таких документів, як: акт на списання основних засобів (ф. ОЗ-3); акт на списання автотранспортних засобів (ф. ОЗСГ-4); акт на списання багаторічних насаджень (ф. ДБАСГ-3); журнал-ордер № 4А с.-г. та ін.

З метою оцінки ефективності контролю основних засобів аудитор з'ясовує питання, що пов'язані із: зміною методів нарахування амортизації основних засобів протягом поточного періоду; нарахуванням амортизації основних засобів на період перебування об'єкта на реконструкції, модернізації, добудові, дообладнанні, консервації; наявністю у складі основних засобів повністю зношених основних засобів; наявністю у складі основних засобів, щодо яких існують судові позови; наявністю у складі основних засобів, які передані під заставу та інші питання, зумовлені завданнями аудиту.

У ТОВ «Жива земля Потутори» перевіряють, як ведеться аналітичний облік основних засобів, що організовується за окремими об'єктами, кожному з яких присвоюється інвентарний номер на весь період його експлуатації. Уже пооб'єктний облік ведеться в інвентарних картках або книгах.

Важливим аспектом в аудиті основних засобів ТОВ «Жива земля Потутори» є своєчасність і правильність нарахування амортизації. Аудитори з'ясовують правильність нарахування амортизації основних засобів за вибраним методом, переваги та недоліки його використання, а також зазначення даного методу в наказі про облікову політику. Підлягають перевірці достовірність відомостей розрахунків сум амортизації, записів у Головній книзі та на рахунках бухгалтерського обліку.

Далі аудитор перевіряє якісні характеристики та дотримання принципів фінансової звітності. При цьому увагу приділяють порядку підготовки фінансової звітності. Зокрема, закриття рахунків доходів і витрат та визначення фінансового результату; визначення залишку рахунків, коригування показників звітності та / або формування приміток у зв'язку з подіями, що сталися після дати балансу.

До типових помилок, виявлених під час аудиту основних засобів у сільськогосподарських підприємствах можна віднести: недотримання в наказі про облікову політику вимог чинного законодавства щодо обліку основних засобів; неповнота заповнення первинних документів з обліку

основних засобів або їх відсутність; відсутність інвентарного обліку основних засобів; порушення порядку проведення інвентаризації основних засобів та відображення її результатів в обліку; невірна оцінка основних засобів; невірне нарахування амортизації основних засобів та її віднесення на об'єкти обліку тощо.

Результати аудиторської перевірки узагальнюють в аудиторському висновку. Він є офіційним документом щодо висловлювання професійної думки незалежного аудитора стосовно визначених об'єктів аудиту.

Виявлені в процесі аудиту основних засобів помилки впливають на достовірність фінансових результатів і бухгалтерської звітності, оскільки призводять до викривлення суми нарахованої амортизації в бухгалтерському обліку та аудиті.

Таким чином, проведення аудиту основних засобів у ТОВ «Жива земля Потутори» дозволяє встановити їхній наявний та кількісний стан, відображення в обліку, витрати на ремонт і покращення, правильність нарахування амортизації та усунення їхніх недоліків, що дасть змогу досягнути високого рівня якісних характеристик фінансової звітності підприємства.

ВИСНОВКИ

Основні засоби –сукупність матеріальних активів виробничого і невиробничого призначення, вартість яких перевищує 20000 грн, та що експлуатуються більше одного року (чи операційного циклу, якщо він більший за рік), зберігаючи при цьому свою натуральну форму, і поступово (в міру зношення) переносять свою вартість на вироблену продукцію.

Дотримання принципу класифікації основних засобів є основою правильної організації їх бухгалтерського обліку. В роботі розглянуті класифікаційні ознаки запропоновані окремими вченими, зроблено відповідні висновки. Правильний вибір вартісної оцінки основних засобів є важливим елементом податкового та фінансового обліку.

Надходження (відображення в балансі) основних засобів відбувається за первісною вартістю. Найважливішим моментом при здійсненні обліку поступлення основних засобів є правильне формування складу витрат, які включаються до їх первісної вартості при різних шляхах їх надходжень.

Вибуття основних засобів відбувається внаслідок продажу, безплатної передачі або невідповідності критеріям визнання активом.

У ТОВ «Жива земля Потутори» облік основних засобів ведеться на рахунку 10 «Основні засоби» в розрізі 10 субрахунків, які об'єднують основні засоби за однаковими технічними характеристиками, призначенням та способами використання. Рахунок 10 «Основні засоби» призначено для обліку й узагальнення інформації про наявність та рух власних або отриманих на умовах фінансової оренди об'єктів і орендованих цілісних майнових комплексів, які віднесені до складу основних засобів, а також об'єктів інвестиційної нерухомості.

Рахунок 10 «Основні засоби» має такі субрахунки: 100 «Інвестиційна нерухомість», 101 «Земельні ділянки», 102 «Капітальні витрати на поліпшення земель», 103 «Будинки та споруди», 104 «Машини та обладнання», 105 «Транспортні засоби», 106 «Інструменти, прилади та

інвентар», 107 «Тварини», 108 «Багаторічні насадження», 109 «Інші основні засоби».

Аналітичний облік основних засобів та зносу по них (крім інструментів, приладів та інвентарю, малоцінних необоротних матеріальних активів, інвентарної тари, інших необоротних матеріальних активів) у ТОВ «Жива земля Потутори» ведеться за кожним об'єктом окремо. Крім того, в картках обліку позначається, до якого виду відноситься об'єкт основних засобів: власні та отримані на умовах фінансової оренди; виробничі та невиробничі. Для узагальнення інформації про наявність та рух основних засобів, нарахування зносу у ТОВ «Жива земля Потутори» призначений Журнал-ордер 4А с.-г. та відомості 4.1. с.-г. та 4.4. с.-г.

У ТОВ «Жива земля Потутори» амортизацію основних засобів нараховують прямолінійним методом. Суми амортизаційних відрахувань на досліджуваному підприємстві відображаються на субрахунку 131 «Знос основних засобів». За кредитом рахунка 13 – нарахована амортизація основних засобів, а за дебетом – її зменшення.

В процесі експлуатації основні засоби потребують систематичного поліпшення їх стану, проведення поточного чи капітального ремонту. У ТОВ «Жива земля Потутори» витрати на ремонти можуть відноситися як прямо на собівартість продукції / робіт (дебет рахунка 23), так і включатися до собівартості через загальновиробничі витрати (дебет рахунка 91). У разі якщо здійснюються ремонт і обслуговування основних засобів, що використовуються для забезпечення управління підприємством або пов'язаних зі збутом, такі витрати відображаються на рахунках 92 «Адміністративні витрати» і 93 «Витрати на збут».

Аналітичний облік витрат на капітальний ремонт господарським способом ведеться у розрізі як видів витрат, так і за кожним об'єктом при позамовному методі у розрізі статей витрат, за підрядного методу витрати на поточні ремонти та обслуговування відносяться безпосередньо на об'єкти їх

виконання. Синтетичний облік цих витрат в ТОВ «Жива земля Потутори» здійснюється в Журналі-ордері 5В с.-г.

Провівши аналіз стану та структури основних засобів ТОВ «Крона», можна зробити висновок, що у 2020 р. порівняно з 2018 р. первісна вартість основних засобів зросла на 3161,3 тис. гривень. Це відбулося за рахунок збільшення вартості будинків, споруд та передавальних приладів на 82,12 %, машин та обладнань вдвічі, транспортних засобів на 82,3 %, інструментів, приладів, інвентарю на 92,6 %.

Аналізуючи забезпеченість досліджуваного підприємства основними засобами, слід відмітити, що капіталозабезпеченість зросла за аналізований період на 84,9 грн у зв'язку з випереджаючими темпами зростання вартості основних засобів, порівняно із зростанням площі сільськогосподарських угідь. Капіталоозброєність показує, що на одного середньорічного працівника в господарстві в 2020 р. припадало 283,9 тис. грн основних засобів, що на 85,7 тис. грн більше, ніж у 2018 році. Збільшення показника капіталоозброєності свідчить про збільшення темпів зростання середньорічної вартості основних засобів, порівняно з середньорічною кількістю працівників.

Щодо показників ефективності використання основних засобів, то в 2020 р. показник капіталовіддачі становив 0,61, що на 0,09 тис. грн менше, ніж у 2018 році. Показник капіталомісткості зріс на 0,2 у 2020 р., порівняно з 2018 р. і становить 1,63. У звичайних умовах господарювання капіталовіддача повинна мати тенденцію до росту, а капіталомісткість – до зменшення. Рентабельність основних засобів у 2020 р. порівняно з 2018 р. зросла і становить - 50,7 %. Якщо чистий прибуток та активи мають адекватну оцінку, то нормальною вважається рентабельність не менша 14 %.

Можна окреслити такі шляхи щодо вдосконалення організації та методики обліку основних засобів у ТОВ «Жива земля Потутори»:

1. Поліпшення первинного обліку та оптимізація форм первинної документації.

2. Ввести в практику проведення внутрішньої перевірки стану основних засобів, їх обліку та ефективності використання чітко визначеною посадовою особою.

3. Раціоналізація кожної групи документів, методів обробки й узагальнення інформації обліку амортизації основних засобів.

4. Повна автоматизація обліку основних засобів. Викликано це необхідністю оперативного одержання відомостей про рух основних засобів, своєчасного та правильного розрахунку сум амортизації, визначення зносу відповідно до встановлених норм тощо.

5. Вдосконалення методики нарахування амортизації. Це проблемне питання можна вирішити такими шляхами: – визначення адекватного терміну корисного використання об'єкта, який би не впливав на викривлення інформації про основні засоби у фінансовій звітності; – встановлення необхідності нарахування амортизації після місяця, в якому об'єкт основних засобів було введено в експлуатацію.

6. Вдосконалення відображення переоцінки основних засобів в обліку, адже відображати результати переоцінки як витрати або доходи є недоцільним явищем, тому що метою даної операції є визначення реальної вартості об'єкта. Це зумовлює доцільність відображення дооцінки та уцінки основних засобів як зміну сальдо рахунків додаткового капіталу.

Проведення аудиту основних засобів у ТОВ «Жива земля Потутори» дозволяє встановити їхній наявний та кількісний стан, відображення в обліку, витрати на ремонт і покращення, правильність нарахування амортизації та усунення їхніх недоліків, що дасть змогу досягнути високого рівня якісних характеристик фінансової звітності підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський словник. Житомир : Рута, 2001. 224 с.
2. Васильківський В., Василенко А., Карпова В., Чалий І. Основні засоби: від теорії до практики : практичний посібник. К. : ТОВ «Редакція газети «Все про бухгалтерський облік». 2015. 288 с.
3. Васільєва Л. М., Скінтяну О. І. Теоретичні основи обліку основних засобів на сільськогосподарських підприємствах. *Молодий вчений*. 2016. № 12.1 (40). С. 665-667.
4. Верхоглядова Н. І., Шило В. П., Ільїна С. Б. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика : навч.-практ. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2010. 536 с.
5. Городиський М. П., Поліщук І. Р. Основні елементи та типи амортизаційної політики щодо основних засобів підприємства: обліковий вимір. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. Вип. 2(19). С. 386-391.
6. Господарський кодекс України №3713-VI від 08.09.2011 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=436-15> (дата звернення 11.01.2021)
7. Гресь Н. Л., Недоступ К. К. Інвентарний номер основного засобу: порядок присвоєння та використання. *Облік і фінанси*. 2018. № 1 (79). С. 39-44.
8. Гура Н. О., Мандрика Д. М. Проблемні питання нарахування амортизації необоротних активів на підприємстві. *Молодий вчений*. 2020. № 2 (78). URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2020/2/7.pdf> (дата звернення 03.02.2021)
9. Довгалюк Н. В. Ефективність використання та відтворення основних засобів сільськогосподарських підприємств Центрального Полісся :

автореф. дис. ... канд. екон. наук спец. «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)». Житомир, 2010. 20 с.

10. Економічний аналіз: навчальний посібник за ред. М. Г. Чумаченка. К.: КНЕУ, 2012. 424 с.

11. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовшенко Т. С. Фінансовий словник. К.: Знання, 2000. 588 с.

12. Зінченко О. В., Федірко Н. В. Економічна сутність основних засобів у нормативно-правовому забезпеченні: обліковий аспект. *International scientific journal*. 2015. № 8. С. 155-157.

13. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій № 664 від 31.05.2011 р URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0893-99>. (дата звернення 01 11. 2020)

14. Кафка С. М. Економічний і бухгалтерський підходи до оцінки необоротних активів. *Облік і фінанси*. 2017. № 1 (75). С. 33-40.

15. Кафка С. М. Основні засоби: класифікація для цілей обліку. *Вісник ЖДТУ*. 2013. № 1 (63). С.87-92.

16. Ковальчук Н. О., Побіжан Т. А. Аналіз стану основних засобів на підприємствах України. *Молодий вчений*. 2017. № 10 (50). С. 910-914.

17. Колісник Т. А., Буднікова І. С., Шмиголь Н. М. Економічна сутність основних засобів підприємства та форми їх відтворення. *Приазовський економічний вісник*. 2018. Вип. 5 (10). С. 229-234.

18. Коритний В. О. Шляхи вдосконалення документального забезпечення обліку основних засобів в сільськогосподарських підприємствах. *Облік і фінанси*. 2018. № 1 (79). С. 53-58.

19. Костюнік О. В., Чайковська Т. С. Методологічні засади обліку необоротних активів. *Молодий вчений*. 2020. №7. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2020/7/25.pdf> (дата звернення 06.12. 2020)

20. Кудлаєва Н. В. Визнання та оцінка основних засобів: реалії сьогодення. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. Випуск 1(69). С. 107-114. URL: http://www.psae-jrnl.nau.in.ua/journal/1_69_2_2019_ukr/17.pdf (дата звернення 14.02. 2021)

21. Леонова Ю. О. Особливості обліку основних засобів в умовах дії Податкового кодексу України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 16. С. 872-87. URL: <http://global-national.in.ua/archive/16-2017/173.pdf>

(дата звернення 21.11. 2020)

22. Лубченко О., Пузанова О. Організація обліку амортизації основних засобів на підприємстві. *Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту*. 2015. Вип. 32. С. 288-294.

23. Майстер Л. А. Альтернативні підходи щодо компонентного обліку основних засобів в умовах провадження змін. *Інфраструктура ринку*. 2020. Випуск 43. С. 427-433. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/43_2020_ukr/78.pdf (дата звернення 20.12. 2020)

24. Макарчук О. Г., Новосядлова К. В. Теоретико-методологічні основи обліку основних засобів в сільськогосподарських підприємствах. *Молодий вчений*. 2016. № 5. С. 91-94.

25. Максименко І. Я., Зоря О. П., Березін О. Є Особливості визначення основних засобів у процесі управління підприємством. *Агросвіт*. 2017. № 19-20. С. 47-50.

26. Малікова І. П. Аналіз використання основних засобів на підприємствах у сучасних економічних реаліях. *Вісник ОНУ*. 2018. Вип. 5. Т. 23. С. 172-177.

27. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» URL: <http://www.minfin.gov.ua>

28. Мулик Т. О. Аналіз основних засобів підприємства: методичні та практичні аспекти. *Інфраструктура ринку*. 2020. Випуск 46. С. 113-122.

URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/46_2020_ukr/21.pdf (дата звернення 17.04. 2021)

29. Орошан Т. А., Кухта К. О. Дослідження ефективності використання основних фондів. *Агросвіт*. 2019. № 4. С. 51-55.

30. Петренко А. Я., Попова В.Д. Організація обліку основних засобів та шляхи її вдосконалення. *Економіка і суспільство*. 2018. № 18. URL: http://economyandsociety.in.ua/journals/18_ukr/138.pdf (дата звернення 15.12. 2020)

31. Плахтій Т.Ф. Облік витрат на ремонт та модернізацію основних засобів: бухгалтерські та податкові наслідки. *Економіка. фінанси. менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 4. С. 108-116.

32. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755 - VI URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 27.11. 2020)

33. Покиньючерда В. В. Обліково-аналітичне забезпечення управління основними засобами підприємства. *Інвестиції: практика, досвід*. 2018. № 17. С. 5-11.

34. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затв. Наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92 URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1027.243.0> (дата звернення 13.12. 2020)

35. Потриваєва Н. В. Облікове забезпечення ремонту і поліпшення основних засобів. *Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва*. 2015. № 1. С. 43-50.

36. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99 р. № 996-XIV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення 13.12. 2020)

37. Про затвердження методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів, наказ Міністерства фінансів України від 30.09.2003 р. № 561 URL: <http://uapravo.net/akty/ministerstva-resolution/akt5qwmb0f/index.htm>. (дата звернення 22.01. 2021)

38. Про затвердження спеціалізованих форм первинних документів з обліку основних засобів і інших необоротних активів сільськогосподарських підприємств та методичних рекомендацій щодо їх застосування, наказ Міністерства аграрної політики України від 27.09.2007 р. № 701 URL: <http://ips.ligazakon.net/document/view/FIN32622> (дата звернення 22.01. 2021)

39. Разумова К., Лубенченко О., Педора О. Організація обліку основних засобів. *Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту*. 2016. Вип. 35. С. 303-312.

40. Рябчук О. Г., Корнійчук О. О. Проблеми та напрями вдосконалення аудиту операцій з основними засобами суб'єкта господарювання. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. Вип. 2(19). С. 392-397.

41. Скорнякова Ю. Б. Витрати на ремонт та поліпшення основних засобів: обліково-податковий аспект. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 12. С. 37-42.

42. Степаненко О. І. Документування операцій у процесі експлуатації основних засобів підприємства. *Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. № 24. С. 86-94.

43. Столяр Л. Г. Особливості обліку поточного та капітального ремонту основних засобів. *Економіка. Управління. Інновації*. 2016. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2016_2_29 (дата звернення 16.03. 2021)

44. Сук П. Л., Криворот О. Г. Амортизація сільськогосподарської техніки. *Науковий вісник НУБіП України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес*. 2016. № 247. С. 310-319.

45. Сухарський В. С. Економічний словник-довідник. Тернопіль : Богдан, 2002. 720 с.

46. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність : підручник. К. : Алерта, 2008. 925 с.

47. Ткачова Д. М. Використання амортизаційного фонду на інноваційне оновлення підприємства: обліковий аспект. *Вісник ОНУ*. 2017. Т. 22. Вип. 11. С. 251-255.

48. Удовиченко Я. А., Єршова Н. Ю. Актуальні проблеми аналізу основних засобів. *Приазовський економічний вісник*. 2017. Вип. 5 (05). С. 328-334.

49. Шигун М. М., Мичак М. О. Проведення ремонтів та поліпшень необоротних активів перед визнанням їх утримуваними для продажу. *Облік і фінанси*. 2018. № 2 (80). С. 54-60.

50. Ярова Л. В. Особливості обліку та поліпшень основних засобів. *Інтернаука*. 2019. № 4 (24). С. 65-72.

ДОДАТКИ